

■ ■ ■ رېنمايي ډاويژن کاري ■ ■ ■

■ ■ ■ بۇ ■ ■ ■ ■ ■

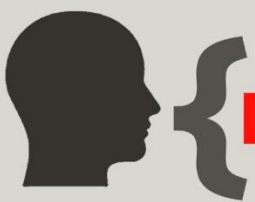
■ ■ ■ که مينه ره گه زيبه کان ■ ■

■ ■ ■ تايبه ت بۇ ■ ■ ■ ■ ■

■ دهروونناسان ، پزيشکاني دهرووني ■

■ ■ ■ ■ ■ و ■ ■ ■ ■ ■

■ ■ ■ ډاويژن کاران ■ ■ ■ ■ ■

**پښمايي پراويزگارۍ بۇ كەمينه په گه زيبه كان تايهت به
دهروونسان و پزيشكانى دهروونى و پراويزكاران.**

پښساگه لى به ردهست له كومه لگه بۇ دروستبوونى وتوويزيكي
مروقته وهر وه له دهره وهى بارودوخى دژه په گه زيبه كانى ئيست
دهيسته هوى ئه وهى كه ئه و پسپورانى كه ئه و كومه له يه يان
كوكردووه ته وه له ناوه پنانى خويان خو بوپښن.

ئيمه هيوادارين ئيوه ي ئاره زومەندان و هاوکاران وه هه موو تاكى
كومه لگه ي كه مينه په گه زيبه كانى ئيران بى هيچ پيشداوه ريبه ك،
به دواى شته پوخته كاندا بچن و بۇ هاوکاران و هاوپښيانى خوتانى
بنپښن.

ناسنامه ي كتيبې كه:

تايهت به دهرووناسان و پزيشكاني دهرووني و پراويزكاران

ريځخسته وه: گرووپيک له دهرووناسان، پراويزكاران، پسپوړاني بابه تي په گه ز، له گه ل هاوکارى هه نديک له تاكه كاني كوومه لگه ي ترانسپيکشوال، ترانس جيندهر له ئيران.

مورداد ١٣٩٧

پيداچوونه وه ي كه م

كيشاني به رگ: شبنم

په په گه ز: سبا

بلاو كه ره وه: نييه تي.

بلاو بوونه وه ي له لابه ن هه موو ئه و كه سانه ي باوه پيان به زانست و زانياريه و بو بلاو بوونه وه ي ئهرك ده كيشن.

په بوه ندي له گه ل ئيمه:

Raahnama.Farsi@gmail.com

گوازه ره وه ي وته و يا دوو باره بلاو كرده وه ي به شيك له و كتيبې "پښمايي" به نيازي بلاو كرده وه ي فهره ننگ وه دزايه تي له گه ل جياكارى و يا په تکرده وه ي بابه ته به رده سته كان، ئازاده، به لام له يادمه كهن له و جوړه پيشه اتانه دا به دننيايه وه سه رچاوه كه ي ئاماژه پيښه ن، ئه و كار ه و اتا ريزگرتن بو زه حمه ته كاني ئيمه.

له و جيگايه وه كه دروست كرده و بلاو كرده وه ي ئه م پښمايه، هه و ئيكي خو به خشانه بووه، داواكارى ئه وه ين كه به ره ه مه پياني ئه م كار ه به نرخه، به ناو نيشاني چالاكواناني بي ناو ي كوومه لگه ي چه ند په نكي ئيران بزنان، كه له زه حمه تي هه موو چالاكواناني ئه م بابه ته به هر ه يان وه رگرتووه.

پېرست:

۵۶	پېشه كې
۵۷	هه لسه نگاندن و ليكوؤينه وهى شوناس و خواستى په گه زيبى
۵۸	لايه نگرى ئه وانهى جيا په گه زخوازته وهريين له بابه تى پزيشكى دهرمانيدا
۵۹	چون دهبېت پرسيار بكهين؟
۱۳	شوناسى په گه زيبى و ترانس سيكشوايىتى
۱۴	دهستنيشان كرنى شيوواوى يان بيپريارى په گه زيبى
۱۶	چاره سهرى شيوواوى په گه زيبى
۱۷	مندالانى تووشبوو به شيوواوى په گه زيبى
۱۸	پيوستى به كارهيان له پښماييه كانى دهستنيشان كرنى ستاندارد
۱۸	دهرمانى گوړين يان چاره سهر كرنى چييه؟
۲۱	دهرمانى چه سپاندى چييه؟
۲۵	پښمايي راويزكار به كه مينه په گه زيبه كان به رمه بنائى ستانداردى APA
۲۵	پاگرتنى كه رامه تى مروقى
۲۵	نهينى پاگرتن
۲۵	مافى دياريكردنى چاره نووس
۲۵	په زايه تمه ندى ئاگايانه
۲۶	دهروونناسان چ زانياربييه كيان پيوستى له باره كې كه سيكى كه مينه په گه زيبى بزنان
۲۷	كورتكراوهى گرنگترين بابه ته كان و پښماييه كان
۲۹	هاويچ
۲۹	دهسته واژه كان
۳۵	سهرچاوهى
۳۷	سهرچاوهى ئونلاين
۳۸	سهرچاوهى فارسى

پيشه کي

که مينه پوهه زيبه کانا گرووپيکي داخدا^١ به نه ژمار ديښ که دوچار دي درکړدن له لايه بنه ماله و کومه لگه کهن. هر به و هويه له سيستمه کاني تندرروستي و دهرمان پيشه که وتو له ته و او دنيادا، به رنامه گه لي نووسراو بڼو پيداني خرمه تگوزاري و پاپشتي له وان وه کو گرووپيکي هه ستيا ر بووني هه يه. هه چرچند له ئيراندا رپزه ي فهرمي له باره ي ناستي خه موکي و خو کووژي له و له و کومه لگه يه دا به هوي ناسکرانه بوونيان- له به رده ست نييه. وا به رده ست ديټ که به پي ناپراسته يه که له هه موو شوپنيک وهک نه خو شي به ناوديت، وه نه بووني پاپشتي کومه لايه تي نه و رپزه يه به شپوه يه کي له به رچاو له سه رپيه. سيستمی تندرروستي و دهرمان په روه رده يي له ولاته که ي ئيمه دا به شپوه يه کي گشتي هاوکات له گهل پيويستي يه کاني زورينه يه، به داناني خرمه تگوزاريه که پيان ده دات. هر به و هويه که مينه پوهه زيبه کانا به شپوه يه کي تايه ت له گهل په فتار له گهل نه و سيستمه نه گهر وه کو نه خو ش ياخود لادر به نه ژمار نه يه ن، نا ديده ده گيردريښ.

له سالې ٢٠٠٩ لیکو لینه وه کاني سه ره تايي نه جوومه ني گرووپي دهررونياساني نه مريکا، نيشانيدا که ته نيا که متر له سي له سه د له دهررونياسان و دهرچوواني زانکوي کوليژي دهررونياسي، له بواري که مينه پوهه زيبه کانا و نه زموونه کاني نه وان زانباري پيويستي ان هه يه (گوزارشتي کارگرووپي تايه تي گرووپي دهررونياساني نه مريکاي ٢٠٠٩) به داخوه نه و رپزه يه له ولاتي ئيمه به له به رچاو گرتني هيئه سووره کاني فهره نگی، کومه لايه تي، وه که مکوري په روه رده ي ي زور له خوارتره.

نه م کتپه هه روه ها له بنه ماکاني يوگيا کارتا بنچينه کاني گه شه پيدان رپنمايي به هره وه رده گرن، له سه ريانه تا پزيشکاني دهرروني، دهررونياسان ټولنيز کاران، پسپوره کاني تر، به ئيننامه ي ده سته ي تندرروستي له ئيراندا به ناکابن له روزه فترين و به سوود ترين و خاله کان و داخواري زانستي دهررونياسي له په فتار له گهل که مينه پوهه زيبه کانا. به ناکاسازي پسپوران هه نگو ويک هه چرچنده بچکوله ش بيټ، له رپگاي به رابه ري و ناسووده يي دهرروني و تندرروستي جه سته يي نه و گرووپه هه لگرټ. باسکردي گشتي ده سته واژه کاني پسپوري باه تي په گز که له وان هه يه بڼو هه نديک له خوينه ران نامو بيټ، له هاوپنيچي کو تايي کتپه که دا ها تووه.

نه و کتپه ي له به رده ست تاندا يه، به شپوه يه کي نه کاديمي و له سه ر بنه مای نوپترين رپنمايي کانا و ليکو لینه وه نيوده و نه لتيه کانا، که نه جوومه ني ټولنيز کاراني دهررونياسي نه مريکا په سه نديان کردووه، وه رپکخراوي تندرروستي جي هاني به ره هم هي روه.

نه و داواي پاراستني مافي که ساني به خواست و شوناسي په گه زي

وه په گه زي به تي جو رواجور له مه يداني مافي نيوده و نه تي، ده کات.

نو پترين کوپي نه و به يانه له ديسامبه ري ٢٠١٧ دراوه ته ده ري،

وه به رمه بنای مافي به رابه ر بڼو هه موو که سيک له سه ر

بنه مای خواستي په گه زي، شوناسي په گه زي،

به ياني په گه زي، وه تايه تمه ندي په گه زي هه يه. هه روه ها هه موو

ده و نه ته کان پابه ند ده کات به په پره وي له و بنه مایانه.

هه نديک له گرن گترين بنه مایه کان برينين له: نازادي

به يانکردي شوناس،

خواست، به ياني ره گه زي،

وه تايه تمه ندي په گه زي خو يان، به يي هيچ ترسيک له سزادان و جياکاري:

مافي به شداربوون له بواره کاني وه کو په روه رده:

تندرروستي، مافي هه بووني سنووري تاکه که سي.

١. Yogyakarta, WWW.YOGYAKARTA-TAPRINCIPLES.ORG.

٢. YP+ ١٥

مه به ست له و تايه تمه ندي په گه زي يانه له يوگيا کارتا ٣.

هر هه مان نه و تايه تمه ندي په فيزيکي يانه به ها ورا له گهل په گه ز

وه کو نه نامي په گه زي، کرؤمؤسؤمه کان، هوپمؤنه کان،

وه تايه تمه ندي په گه زي په دووه مي يه کان که له تافي

پيگه يشتندا ناسکراد ه بن

١. APA TASKFORCE ON GENDER IDENTITY AND GENDER VARIANCE(TFGIGV):

٢. Stigmatized

ھەئسەنگاندن و لىكۆئىنە ھەي شوناس و خواستى پەگەزىيە

لەبابەتى چۆنئىيەتى ھەئسەنگاندنى خواستى پەگەزىيە ھاورايبەك نىيە، (ساوين ويليامز ۲۰۰۵) پېوانەي جۇراوجۇر لەو بابەتە درووستكراوۋە كە ھەركاميان خالى لواز و خالى تايبەتى خۇيان ھەيە (شيوولى ۱۹۷۷، ئاستۆرمز ۱۹۸۰، كۆلمن ۱۹۸۷، كلالين ۱۹۹۰) رېكخستەنە ھەي ئەو پېوانە باس لەو ھەكەت كە لە ھەئسەنگاندنى خواستى پەگەزى تاكەكان دەبېت بە تىكەلاوبوونى چەند لەو نمونانەي خوارەو ھە سەرنج بدرېت:

۱. راکپشانی پەگەزىيە (ئەندازەي ئەو راکپشانەي كە كەسەكە لە بواری فيزىكىيە ھە سەبارەت بە ھەر پەگەزىك كە ھەستى بېدەكەت)

۲. ھەئسووكەوتى زاينەندى (ئەزموونى پەيوەندى زاينەندى لەگەل ھەر پەگەزىك ھە ئاستى پەزامەندى و نا پەزامەندى)

۳. خەيالىكردنى زاينەندى (خەيالى مېشكى كەسەكە لە بواری پېرۇسەي سېكسىيە ھە)

۴. ھەئبژاردنى سۆزدارى (دېبەستن، ئۆخزن سەبارەت بە ھەر پەگەزىك).

۵. ھەئبژاردنى كۆمەلایەتى (كەسەكە چەندى پېخۇشە كە لەئىو كۆمەلگەدا بەناونيشانى ھاورەگەزخوازىك، دوورەگەزخوازىك، جيارەگەزخوازىك بناسرېت).

۶. خۇناسين (كەسەكە لە چ ناونيشانىك بۇ خۇناساندنى خواست و شوناسى خۇي بەكاردەھيئى).

۷. جۇرى ژيان و باوۋەرەكان (شېوۋەي ژيان، ھابەشى ژيان، باوۋەرەكانى كەسەكە لە بواری ژيانى ھابەشى).

ھەندىك لە لىكۆئەران بارودۇخى پەيوەندى رۇمانتىكى كەسەكە لە رابردوودا و ئىستا و پېشېينى ئەو لە بواری پەيوەندى داھاتوويدا ھە ھەرۋەھا رۇلى پەگەزى ئەويان بە گرنگ زانېوۋە (كۆلمن ۱۹۹۰).

زۆرتىن لىكۆئەران لەسەر ئەو پروايەن كە دانپېدانراوتىن پېوانەي ھەئسەنگاندنى خواست و شوناسى پەگەزىيە گوزارشتى خودى ئەو كەسەيە، ئەورۇ لىكۆئەران لەزۇرىك لە لىكۆئىنە ھەكان لە تەكنىكى گوزارشتى خۇدا بەكارىدەھيئىن (فرگاسۇن و ھاوكاران ۲۰۰۵).

بەو ھالەو بە ھۆي زۆرتىن تېبىنىيە فەرھەنگى و كۆمەلایەتتەيەكان. پاپېشت بە يەك يان دوو بەلگە بەسندە نىيە، بۇ نمونە كەسانى دىندار لەوانەيە ھەز و خولياكانى پەگەزى خۇيان سەبارەت بە ھاورەگەزىيان بچەوسېننەو. ھەندىك لە كەسەكان راکپشانى سۆزدارى و پەگەزىيە سەبارەت بە ھاورەگەزى خۇيان ھەيە بەلام بە ھۆي نەبوونى زانبارى بۇ ئەو جۇرە لە باسكردن لە خواستى خۇيان، لەوانەيە ھېچكەت خۇيان ھەكو ھاورەگەزىك بانگ نەكەن. ھەرۋەھا ھەندىك لە ترس و سەرەنجامى كۆمەلایەتى پېيان خۇش نىيە ھەكو ھاورەگەزخوازىك، يان دوورەگەزخوازىك، بناسېنرېن. بە تەواوى ئەو بەلگانە زۇر گرنگە كە دەرمانكاران بزنان چۇن لەو بوارەو پەرسىيار بكەن، ھە لە پەرسىينى ھەر جۇرە پەرسىيارىكى نەخواراوانە خۇ پارېزن.

لايه نگرى ئه وانهى جيا په گه زخواز ته وه ريبى له بابه تى پزىشكى ده رمانيدا

لايه نگرى ئه وانهى جيا په گه زخواز ته وه رى له هه ښه نگاندندا راويژكار و ده رمان به شيوهى ناراسته و خو له وانه يه ببيت هوى ئازار يان تينه گه يشتنى سهردانكه ران، كه به گروپى كه مينه په گه زيبه كان په يوه نديدارن بۇ نمونه هه بوونى ئه و بيوگه يه كه هه موو جيا په گه زخوازن وه ده بيت هه موو ئاره زوومه ند بن به هاوسه رگيرى له گه ل په گه زى به رامبه ر، ئه وهى كه ده رووناس له سهردانكه ريكي نير يان پياو بيرسې كه (ئايا تا ئيستا هيج ژنيك سهرنجى راكيشاوى؟) نمونه يه كه له لايه نگرى جيا په گه زخواز ته وه ريبه، چوونكه وايدابنېن كه پياويك ته نيا خو شه ويستى رومانتيكي سهاره ت به ژنيك هه ست پيكر د بيت. له وه خراپتر كاتيپك دپته پيش كه سهردانكه ر به و جوړه پرسياړه وه لامى نهرينى بدانه وه، بهر خورديكي خراپه. بۇ نمونه نه بوونى توانايى له په يوه ندى نزيكى نيوانى كه سه كان، دلبه ستنى به هه له، نه توانين له په يوه ندى له گه ل په گه زى به رامبه ر، كه مېوودى پروا به خو، خه موكى، بيپروايى به په گه زى به رامبه ر، گو شه گيرى وه نمونه كانى تر.

پرسياړه كانى خواره وه هه نديك له پرسياړه كانن كه له سهر بنه ماي جيا په گه زخواز ته وه رين، دانانى ئه و پرسياړه هه لانه، رپگا بۇ به يان كړدى جوړه كانى تر له ئه شق و كه سانى دى ده به ستن:

- بۇچى تا ئيستا هاوسه رگيريت نه كړدوه؟

- واته تا ئيستا دلته هيج نه يوويستوه دؤستى كورپ هه بيت (له چاويپكه وتن له گه ل سهردانكه ريكي ليسانبيهن).

- بۇچى هه به هاوسه رگيرى ناكه يت و مندا لته بيت؟

له زور ترين باره كاندا كه مينه په گه زيبه كان له چاويپكه وتننه كانى به كه م مه يليان بۇ ئاشكرا كړدى خواست يان شوناسيان نييه، بۇ ئه وان قسه كړدن له سهر ئه و بابه ته، يان متمانه پيكر دن له وانه يه سه خت ببيت. ئه م گرفته به تايه ت له كو مة لگه يه كى وه كو ئيران زور تره. ده رووناسانيك كه لايه نگرى جيا په گه زخوازى ته وه رن، زور ترين كاته كان له ميژووى ژيانى كه سه كه به دواى پاشماوهى هه ز و خو شه ويستى و يان كيشانى فيزيكى به په گه زى به رامبه ره وهن، وه كاتيپك نايدوزنه وه يان په يدائى ناكه ن به هوى لايه نگرى جيا په گه زخواز ته وه رانه، به ئه نجاميكي سه د له سه د هه له ده گه ن. له حا ليكدا كه له وانه يه سهردانكه ر به هه زى خو سهاره ت به هاوپولى هاوپه گه زى خو لى له سه رده مى قوتابخانه يان زانكو نيشانى دايپت كه زياتر له لايه ن ده رووناسه كه به ناو نيشانى خاليكي گرنگ له به رچا و ناگيرى. ئه و بايه خ پينه دانه و نه ديده گرتنيان هه ز و خولياى جياوازي سهردانكه ر له وانه يه ئه و دلسارد بكانه وه و ببيت هوى ئه وهى كه خواست يان راكيشانى خو سهاره ت به په گه زى خو زياتر له پيشوو بشارپته وه. هه نديك له سهردانكه ران له وانه يه له قولايى دلته وه پرهنجېن و نيگه ران بن، كاتيپك له گه ل ئه و پاستييه به رهنگار ده بنه وه، كه جوړى ژيان و ئه زموونى ژيانى ئه وان ته نيا وه كو يه كه ئه گه ريش له ميشكى ده رووناسه كه وه دى نه هاتوه. له به رامبه ردا پرسياړ يان نيشانه يه كى هوشمه ندانه ده توانيپت وه كو خاليكي رووناك له ميشكى سهردانكه ردا بمينيپته وه. وه ئه و به به رده و امبوونى راويژكاريه كه هيوادار بكات (باربارا و داکتر ۲۰۰۷) جوړى پرسياړه كانى كه سانى پسپور دامپنى ئه زموون و پانايى ديدى ئه و پيچه وانه بكانه وه

چون د هیئت پرسپار بکهین؟

پښنپار ده که یښ بۆ چوونه ژوروه وه بۆ بابه تی شوناسی په گه زبیه سهردانکه ران

له پرسپنی ئه و پرسپاران هی خواره وه که لک وه رگرن:

- ئایا ئیستا له گه ل که سیکی تابیه ت له په یوه ندیده ههیت؟ له ډاډوودا چون؟

ډیاره که له وه رگرتنی وه لامي به ئی دهرمانگه ر ده توانی پرسپار بکات چ

"که سیک"، وه به گوښیست بوونی پوونکردنه وهی سهردانکه ره که تیښگات
هاوبه شه که ی

ئهو ژن، یان ترانس، یان هاوره گه زه.

- له کاتیکدا که سهردانکه ر له باره ی په یوه ندیده کانییه وه قسان ده کات زور گرنه که

له و پرسپی که په یوه ندیده که ی ئه و هاوره گه زخووزانه یه یان جیاره گه زخووزانه یه.

ئهو بابه ته زور گرنه که چونکه له زمانی فارسیدا کاتیک سهردانکه ر ده یه وئ له

باره ی هاوبه شه که ی، جیناوی لکاو ی بۆ که سی سیپه می نااماده (ئهو)
به کارده هیئ

ئه گه ر ئه و پوونکردنه وه ئه نجام نه درئ ډاویژن کار یان دهروونناس، توانایی پښناسی

ماهییه تی په یوه ندیده که ی نابیت. له وانه یه له که لتووری ئیرانی رووبه روو بوونه وه

له گه ل ئه و جوړه پرسپاره، به تاییه ت بۆ زورینه ی سهردانیکه رانی جیاره گه زخووز

مایه ی خوشحالی نه بیت. هه ر به و هؤیه جوړیکي دیکه که ده توانی له باره ی

خواستی په گه زی پرسپار بکهیت له خواره وه دینووسین:

تا ئیستا هاتووه ته پیش که هه ست بکهیت که شوناسی په گه زیت جیاواز بیت

له گه ل خه لکی دهروربه رت، یان تنها تهرخان بۆ یه ک په گه ز نه بیت، یان له باره ی

ئهو وه دوو دل بیت؟

دهروونناسان و ډاویژن کاران له سووربوون له سه ر له قالبدانی مهیل و خواستی که سه کان، کاری یه که مینی ئه وان نییه.

ئهرکی دهروونناس تنها زانیاری دان

له هه ندیک له که سه کان نیشانه ی وه کو ترس و
پارایی له وه ی که مه بادا هاوره گه زخووز نیشاندیرین،
ئهو ان ههروه ها له وانه یه سه باره ت به خواستی
په گه زی خوویان، به جوړیکي بده ووام نیگه ران بن وه
داواکاری یارمه تی بن. له و بارودوخدا ئه وه ی که
ده بیت سووربینه وه له سه ری دلپاوکی و دهرگیری
میښکی هه میشه یی و پارایی که سه که و نکولی و
چه وساندنه وه ی ناگونجاوی ئه و بیت، نه ک خواسته
په گه زبیه که ی.

هه رچند له وانه یه هه ندی که سه کان له راستیدا
هاوره گه زخووزیک یان جووت په گه زخووزیک بن که
خواستی خوویان به تووندی ده چه وسپینه وه، به لام
پارایی هاوره گه زخووزبوون، یان ترسی
هاوره گه زخووزبوون له داهاتوودا، له پښه ی
نارپکییه کانی دلپاوکی و پارایی به ئه ژمار بیت، وه له
که سانی جیاره گه زخووزیش به شیوه یه کی گشتی
به دی دیت.

ده ستنیشانکردنی نارپکی و پارایی کاتیک دیته
پیش که دهرمانگه ر دلنیابیته وه له وه ی که سه که له
پله ی شوناسیزانیدا نه بیت وه زانیارییه کانی پیویست
سه باره ت به جوړه کانی شوناسی په گه زبیه
وه رگرتبیت. دهرمانی ئه و که سانه ده بیت ته رکیزی
له سه ر بکری بۆ سرپینه وه ی نیشانه کانی دلپاوکی و
نیگه رانی و په ریشانه کانیان.

بەكەسەكان و لە بارەى جۆرەكانى جىاوازي پەگەز و خواستى پەگەزىيە، لە كۆتاييدا ئەو خەسەكەيە كە دەبىت بە پەلەى شوناسزانى بگات وە پېناسەيەك كە بە گونجاو لەگەل بارودۆخى خۆى دەزانىت، هەلئېرئىت.

هەر بە و هۆيە پراوېژكاران لە هەر جۆرە پېناسە و راقەيەك يان لايەنگىرى بۇ سەردانكەرەكان خۇپارزىن، كاتىك كەسەكە لە ساتى باسكردنى ژيانەتى، مەيل و كىشى سۆزدارى قول سەبارەت بە هاوهرگەزى خۆى باسدەكات، نابىت لەو خالە گرنگە تىپەر بىت. ئەو خالە كەم بايەخ بە ئەژمار بىنىت، يان لەگەلى دژايەتى بكرىت وە هەول لەگەل گۆرپىنى ئەودا بىت، بەو بۆنەيەو لەو رستانەيەى ژىرەو دەبىت چاوپۆشى بكرىت:

– تۆ هاوهرگەزخواز نىت، بەلكو چونكە بە پادەى پىويست لەگەل پەگەزى بەرامبەر هەلسوكەوت نەبوو، ئەو جۆرە بەرچا و دەكەوى (ئاراستە بە سەردانكەرىكى لىسبىيەن)

– چونكە باوكت لە مندائيدا لەدەستداو پياوەكان بۆتۆ دلرپىن بوون (ئاراستە بە سەردانكەرىكى گەى).

– مەيل بۇ هاوهرگەز لە تەمەنى تۆدا ئاسايىيە هەموو كەس لە تەمەنى هەرزەكاريدا بەو جۆرەيە، (ئاراستە بە سەردانكەرىكى هەرزەكار).

– نىگەران مەبە ئەگەر مەيلت بۆ هەردوو پەگەز هەيە دەتوانى هەلئېرئىت، كە مەيلت بۆ بەكەرگەز وەلا بىنىت. (ئاراستە بە سەردانكەرىكى دوو پەگەزخواز).

– ئەوەى كە نەتوانى خۆت وەكو پياو يان ژن پېناسە بكەيت يانى جۆرىك لە قەيرانى پەگەزىيەت هەيە. تۆ خواستت لەگەل خۆت ديار نىيە. (ئاراستە بە سەردانكەرىكى ترانس جىندەر بە پەگەزى سيال^۴)

هەندىك لە كەسەكان لەوانەيە لە بارەى خواست يان شوناسيان دوودل بن، وە لە درىژايى كاتدا بۆ وەرگرتنى زانىارى زياتر، دووبارە تىپهه لچنەو. بەهۆى نەبوونى تىگەيشتنىكى درووست لە بارەى پەگەز وە يان خولياى پەگەزى كە هەيە، ئەو كردارە زۆر بلاو بوو تەو. بۆ وينا لىكۆلپىنەو وەى زۆر نيشانمان دەدات پىژەى كەسانى دوو پەگەزخواز پىشەكى خۇيان وەكو كەسىكى هاوهرگەزخواز بە ئەژمار دىنن، بەلام بە تىپه پىوونى كات دنىادەبنەو كە بەهەردوو پەگەز مەيلان هەيە، وە هەر بەو جۆرە پىژەيەكى زۆر لە هاوهرگەزخوازن پىشەكى خۇيان وەكو ترانس دەبينن. گونجاوترىن هەلسوكەوت لەگەل سەردانكەر ئەوەيە كە پىشەكى بە ئەوان سەبارەت بە جۆرەكانى خواستەكان وە پەگەزەكان پىنمايى بدرى وە دوايىن جار داوايان لىبكرى سەبارەت بە پاكىشانى دەروونيان ئەزموونى خۇيان زياتر بكەن (باربارا و داکتر ۲۰۰۷) بۆ نموونە ئەو جۆرە پىشنىارانە دەتوانن بە سوود وە يارمەتيدەر بن.

– لەوانەيە هەستى سەرلېشىواويتان هەبىت تۆ لە حالى ئاشكراكردنى خواستى خۆتى وە ئەو سەرلېشىواوى و دوودلپىيە بە شىكى سرووستىيە لەو پىرۆسەيە، بۆ ناولپىنان لە خۆت بە پەلە مەبە وە ماوەيەك بدە بە خۆت.

– باشتەر وايە لەگەل كەسانىك كە خۇيان بە هاوهرگەزخواز دوو پەگەزخواز، ترانس، پېناسە دەكەن و توپىزان لەگەل بكەيت وە بىنى ئەزموونى كاميان زياتر وەكو تۆ دەچىت.

– تۆ تەندرووستىت وە هۆكارىك بۆ نىگەرانى نىيە، لەنپوان حەوت بۆ دە لەسەدى كۆمەلگە لەدەرەو وەى جيارەگەزخوازين.

خواسته جوړاو جوړه کانی په ګه زی وه کو هاوره ګه زخواز، دووره ګه زخواز، بېره ګه زخواز، سرووشتین.

–ههستی تاوانباریت نه بیټ وه له و شته ی که ههیت شهرمه زار مه به و مه ترسه، له ګه ل خوت پروواست به.

زورپک له کهسه کان له سهره تاي ناسینی خویاندا به ناره زامه ندی له خواست و شوناسی خویان قسه ده کهن، ئه وان له وانه په داواکاری یارمه تی بۇ ګورانیان هه بیټ، یان ته نانه ت به هه بوونی زانیاری، بارودوخی خویان نکوئی لی بکه ن. قبولکردنی ئه وه ی که په یوه نندیدار بیت له ګه ل ګرووپپکی داخدار پرؤسه په کی زور سه خته، کهسه کان به راستی نیګه رانی په یامه کؤمه لایه تیه کانی راستینه، که له رواله تی قبولکردنی شوناسیاندا له وانه په له ګه لی رووبه روو بینه وه، په یامه کانی وه کو فرپیدان له لایه ن بنه ماله وه، وه ګرووپه کانی تر که ههستی په یوه نندیداریان هه یه. پرؤسه ی شووناسی زانی به هؤکاری نکوئی یان دوودلی له وانه په کات بخایه نیټ، هه ندیک له سردانکه ران له خالیک که ههستی سؤزداری و پاکیشی سؤزداری بۇ خویان به راشکاو ی به یان ده کهن، له باره ی سرووشتی بوون و بلاو بوونه وه ی ئه و جوړه شوناسه یان خواسته دنیان نه بن، له وانه په ته نانه ت ههستی خویشیان نه زانن، یان له وانه په نه توانن بیربکه نه وه که ئه و جوړه ئیانکردنه بوونی هه یه، هه ر به و هؤیه زورتربیان له ګه ل ههستی ګوناهباری قول، به هه ئه له دؤزینه وه ی چاره سهری مه یل و خواسته کانیان بۇ لای دهر وونناس ده چن. زورجار که ئه وان ناره زووه کانی خویان به تووندی ده چه وسیننه وه، وه له خه یالاتی په ګه زیان به ناونیشانی بیرؤکه ی شه ی تانی، یان تاوانباری له یاد ده کهن، ئه و کهسه له وانه په ده ستنیشانکردنیکی هه له یان وه کو ناپکی، پارایی فکری وه ریګرن. هه له په کی دی که له وانه په روویدات کاتیکه که دهرمانګه ر له شوناس یان خواستی سردانکه ر ئاګدار بیټ به لام به رمه بنای هیللی سوور و نه ریت یان پیشداوه ری جیاره ګه زخوازانه ته وهر هه لسووکه وت یان په یوه نندیه کانی ئه و شیبکاته وه. بۇ نمونه دهرمانګه ری که وایده بیټی که له په یوه ندی نیوان دوو ژنی لیسبییه ن په کیک له وان له راستیدا له رؤلی به دهسته واژه ی بکه ر (ئاشق – نیر) ده نوینیت، وه ئه وه ی تر له رؤلی بدهر (ماشوق – ژن) دهرده که وئ. له خالیک که ئه و کلپشانه به ناچار ی بۇ هه موو په یوه نندیه کانی هاوسه ره هاوره ګه زخواز ه کان وه (وه ته نانه ت جیاره ګه ز) به رکار نییه. ئه و جوړه پیشداوه ریانه له باره ی په یوه ندی کهسانی سردانکه ر ده توانی زیانده ر بیټ ئه ګه ر له میشکی دهرمانکه ر په یوه ندی ئاشقانه ته نها به ژن و پیاو بیه ستریته وه، ئه ګه ری هه یه که جوړه کانی تر له په یوه ندی سؤزداری، نزیکبوونه وه یان زایه ندی ناونیشانی لییدات وه ناسرووشتی به ئه ژماری بیټیت.

به دهر وونناسان و ډاواکاريان پیشنیار ده کریت له هه ر جوړه پیشداوه ریبه ک سه باره ت به وه ی که کهسه ی سردانکه ر به پای ئه وان جیاره ګه زخواز، خو پاریژن. ته نانه ت کاتیک شایه تی هاوسه رګیری و هه بوونی مندال بوون، زورپک له سردانکه رانی دووره ګه زخواز له وانه په ئیانی هاوبه شیان پیکه یینا بیټ، به لام پاکیشان بۇ هاوره ګه ز له ئیانی سؤزداری و زایه ندی ئه وان رؤلیکی پرره نگی هه بیټ. سردانکه رانی هاوره ګه زخوازیش له وانه په له ژیر فشاری کؤمه لایه تی و بنه ماله مه یل و حه زی خویان بچه وسیننه وه و ئاماده به هاوسه رګیری بن (ګرینی ۱۹۹۴ – هایګینیز ۲۰۰۲). ته نانه ت له ئیراندا نمونه په کی زور ګوزارشت دراوه که کهسه ی ترانس به هؤی پینما یه هه ئه کان وه کو (ئه ګه ر هاوسه رګیری بکه یټ باش ده بیټ) ئاماده به هاوسه رګیری کراون وه دوا ی سالانیک به هه بوونی هاوسه ر و مندال به هؤی ههستی ناسازی به په ګه زی بایؤلؤژیک وه شوناسی میشکی کؤمه لایه تی خوی داواکاری یارمه تی بوون. خالیکی ګرنگی تر که ده بیټ له به رچاو بګیردری په ریژکردن له به کاره یینانی زمانیک که دوو جوړه هه بووی په ګه زی به هیلز بکات. ئه وه ی که له کهسه کی ترانسجینده ر پرسیار بکری (خوت زیاتر به ژن ده زانی یاخود پیاو) نمونه په که له و جوړه زمانه. هه نووکه دیاریکراوه کهسه ی ترانسجینده ر ئه وانن که خویان له قالبی دوو جوړه ی ژن یان پیاو پیناسه ناکه ن (APA، ۲۰۱۵).

لېكۆلېنە ۋە كانى كۆمەنئاسى نىشان دەدات كە بەيچە ۋانەي ټولگەزىيە كە لەبواري بايۇلۇژىدا پەيوەندىدارە بە ساختارى مېشك و كړومؤسؤمە كان و ھۆرمؤنى ټولگەزىيە^۱ مانايەكى سيال، زيادكەر، پەيوەندىدار بە فەرھەنگ ۋە بەرمە بنای كۆمەنگەيە، كلىشه كان و ټولگەزىيە كە لەتوورېك بۇ كە لتوورېكى تر دەتوانى زور جياواز بېت. ټولگەزە كان جۇراو جۇرن و لەسەر يەك پاستە ھېل بېريان گرتووه. ھەر ئو جۇرە كە دەرۋونناسانى دنيا ۋە كو كارل گوستاو يونگ و سانرا بم ئەوانىش ھاوارابوون. ھەموو كەسە كان بە چاوپوشىكردن لە ټولگەزى بايۇلۇژيان بە شېك لە و شتەي كە ۋا بە شېوہى سووننەتى بە ژنانە يان پياوانە بە ئەژمار دېت، ھەيانە. ھەر بە ۋە ھۆيە ئەمړو لە ولاتانى ۋەك ئەلمان و كەنەدا كە سانېك كە خۇيان لە دەرەۋەي بازنەي ژن يان پياو يان لە نيوان يان جۇرېكى دى لە ټولگەز پېناسە دەكەن مافيان ھەيە لە بەنگەي ناسنامەي خۇياندا بە ټولگەزى سېيەم يان ئىكس پېناسە بكەن. نەخۇشى بە ئەژمارھېناني كە سانى ترانس سېكشوال و ترانس جېندەر لە بېرؤكەيەكى ھەئەۋە دېتە دەرئ كە ټولگەز بە جۇرئ لە ژن يان پياو دەبەستېتەۋە.

ئەزمونى بە شېك لە گوزاشتە كان باسى ئەۋە دەكات كە ھەندئ كە سانى ترانس يان ھاۋەرگەز خواز كاتېك كە پاستى دەرۋونى خۇيان لە نيوان يان دەرەۋەي دوو جۇرە قبولكراۋە كانى پياوانە يان ژنانە دەدۇزېتەۋە بە ۋە ئەنجامە دەگات كە ئەگەر نەبوونى نەريتە كانى قبولكراۋى ټولگەزىيە كە سەبارەت بە يەك ټولگەزى، ناچار دەبېت پەيوەندىدار بە ټولگەزى بە رامبەر بېت. ئەۋ باۋەرە لە ژېر كارىگەرى ئەۋ شتەي لە دنياي دەرەۋە ۋە كە لتوورى زورىنە (سۇشيال ميديا، رېكلام، سيستمى پەرۋەردە و تەندرووست) ھەبوونى ھەيە، بەتواناتر دەبېت. ھەرچەندە كلىشه كانى دوو جۇرەي ټولگەزى لە كە لتوورى كۆمەنگە بەتواناتر بېت فشار لەسەر كەسە كان ناچوونىە كە كان زياتر دەبېت، ھەر بە ۋە ھۆيە ئەۋ جۇرە كە سانە لە ولاتانى سووننەتى ۋە كو ئېران و پاكستان زياتر لەوانەيە دەستنيشانكردى ترانس سېكشوالىتى ۋە رېگرن ۋە ئەگەرى رېكخستەۋەي ټولگەز ۋە گونجاندى خۇيان، لە قالىبى يەك يان دوو ټولگەز دەرېكەن. بە ھۆي نەريتە فەرھەنگىيە كانى ئەۋ كۆمەنگەيە كە سانى ناچوونىيەك يان بە ھەبوونى گومانى ټولگەزىيە كە متر لە لايەن كۆمەنگەۋە ټولگەزىيە. ئەگەر زورېك لە ۋە كە سانە كاتېك كە مافى ھەبۇزاردن و ئازادى پۇشاك و جۇرى ژيانى دلخوارى خۇيان ھەبېت ھېچ كات خۇيان ناچار بە گياندان بە پړوسەي رېكخستەۋەي ټولگەز ناكەن.

شوناسى په گه زى و ترانس سيكشواليتى

كارى گه زى گشتى توانج ليدان و جياكارى كوومه لايه تى له سهر ئاسووده يى دهروونى كه سه كان له بارى ناسازى له بوارى په گه زيبه وه باس له وه دهكات كه كوومه لايه ك له ژير پيشداوهرى و ئازار، گه مه پيكردن و هه لاواردن و به دريژايى ژيانياندان^۷ هه ر به و هوپه پريزه ي خه موكي^۸ وه خو كوژى^۹ له واندا به شيويه يه كي مانادار له واندا له سه ره وه يه. زانينى ته و بابه ته كه ته و كوومه له كه سانه له سهر دانكه رانى تر لاواز ترن زور گرنه گه، چونكه پسپوران پابه ند دهكات كه ناماده يى و زانيارى پيوست بو هه لسوكه وت بو ته و سهر دانكه رانه به ده ست به ينن. وه هو شياريان پيدده دات كه نه گه ر له قبو لكردى حه ز و خولياى جوړاو جوړ بوغز و كينه يه كي كه سيبى و تايبه تى، له وانه يه پيشگيرى بكات له سازكردى په يوه ندى ده رمانى باش له گه ل^{۱۰} ته و چينه سهر دانكه رانه. له و باره دا ته وان به ريده كه نه لاي پسپورانى تر. وه له ئاسووده بوونى هه ستى كونجكاوى يان ته زمون و هه له له په يوه ندى له گه ل^{۱۱} ته و سهر دانكه رانه خو پراويزن (گروپى دهرووناسانى ئه مريكا ۲۰۰۰).

ترانس سيكشواليتى ئيتر به نه خو شيبه ك ته ژمار ناكړئ.

له كوږى يانزه هه مى ICD كه له مانگى جونى ۲۰۱۸ بلاو بووه وه، ئيتر هه وا ئيک له ناسازى به ناوى ناسازى شوناسى په گه زيبى يان ته نانه ت بيژارى چينده رى بوونى نييه. به گوږه رى روانينى پرېكخراوى ته ندرووستى جيهانى ترانس چينده رى و ترانس سيكشواليتى كه به ناو نيشان يكي نوئ (ناسازى په گه زيبى) پيناسه كراوه. خو ناسازى نه خو شى نييه به لام بارو دو خي كه كه له وانه يه پيوستى به پاپشتى يان ده ستيوه ردانى پزيشكى هه يه، ته وه له كاتيكدايه كه له كوږى پيشتر (ده يه م) ترانس سيكشواليتى له ژير ناو نيشانى زور پيک له نه خو شيبه كان و هه لسوكه وت و دهروون پزيشكى به ناو نيشانى بچو وكتربن ناسازى شوناسى په گه زى پله به ندى كرابوو، به لام ئيستا به شيويه يه كي گشتى ته و ناو نيشان له پله به ندى نارپكى دهروونى براوه ته ده ره وه. پيشتر يش له دوايين كوږى دى ئيس ئيما (۵) كه له لايه ن ته نجوومه نى پزيشكانى دهروونى ئه مريكا له سالى ۲۰۱۳ بلاو بووه وه، ناسازى شوناسى چينده رى جيى خو نى به ده ستينيشانكردى بيژارى په گه زيبى درابوو. هاوكات له گه ل^{۱۲} روونكر دنه وهى نوئ كه سانى ناسازى له بوارى چينده رى^{۱۳} مادامپيک كه له بارو دو خى خو بان تووشى په نج و خه موكيه كي كه م ده بنه وه وه بارو دو خه كه هو كارى تيكدانى ژيانيان نه بووبى ته وا ناييت ده ستينيشانكردن و هر گرى، بو نمونه پياو پيک كه ئاره زوومه ندى مه يكئا په وه يان هه لئبار دنى هاوبه شى پياوه سه باره ت به و خوليايه ي ناساز گاره له گه ل^{۱۴} دابه كانى كوومه لگه به ناو نيشانى نه ريتى كوومه لگه له به رچاو ده گيرى، ناو نيشان و هر ناگرى. له حا ئيک به ناو نيشانى ناسازى شوناسى چينده رى له دى ئيس ئيما پيشوودا مه يل بو پو شينى جلو به رگ يان رول گيپران به شيويه يه كي سوونه تى بو په گه زى به رامبه ر ده به ستر يته وه، به نيشانه ي ناسازى شوناسى په گه زى به ته ژمار دپت. به گوزار شتيكى درووستتر هاوكات له گه ل^{۱۵} بيو كه ي درووستى گروپى پزيشكانى دهروونى ئه مريكا ناسازى چينده رى ته نيا بو خو ناسازى يان سه ريپچى به ته ژمار نايه ت مه گه ر ته وهى كه ته وهى ببپته هو ي خه موكيه كي دهروونى زور بو كه سه كه. كليلى ناو نيشان لپره دا هه يه (دلئ راو كپيه كي زور) به و حاله وه ده بييت سه رنج بدرپت كه ته و دلئ راو كپيه ده بييت به راواژووى ناره زايه تى دهروونى كه سه كه بييت. نه پيچه وانه كرده وهى ئازار يان قبول نه كرده له لايه ن كوومه لگه يان خانه واده بو ته و كه سانه ي له روانگه ي ناسازى چينده رييه وه ده چه سپيئرئ

۱ Gender non-conforming individuals

۷- گرانن و هاوکاران ۲۰۱۱

۸- فردريكسن گلدسن و هاوکاران ۲۰۱۴

۹- هاس و هاوکاران ۲۰۱۴

دەستىنشانكردنى شىۋاۋى يان بى بېرىرى پەگەزىي

ھەرچەند بەشىۋەي وېژەيى باۋەر ۋايە كە ناپەزايەتى لەسەر جەستە بەنگەي ئەۋەيە كەسانى ترانس سېكشوال^{۱۰} لە جۆرەكانى تر لە كەمىنە پەگەزىيەكان جىادەبېتتەۋە. لېكۆلېنەۋە بەردەستەكانى پېشوو نىشان دەدات كەسانىكى زۆر لە دەرەۋەي خواستى پەگەزىيان ماۋەيەكى تېپەرېبوو لە ھەستى ناۋاسوودەيى لەبۋارى جەستە و ئەندامى پەگەزىيان بە تايبەت و ھاۋكات لەگەل ساتى پېگەيشتن گوزارشت دەدەن (بلانچارد و ھاۋكاران ۱۹۸۷). ئەو بابەتە لە كەلتوورە سوۋنەتتەيەكان كە زايەند تابۇيە ۋە لەش سەرچاۋەي گوناح دەزانرى، زۆرتەرە. ھەر لەو بارەدا نەشتەركارىكى ئىرانى لە كىتېبەكەي خۇيدا بانگەشەي ئەۋە دەكات بەۋەي بەلايەنى كەمەۋە پېنج كەس دەناسى كە دۋاي نەشتەرگەرى گۆپىنى پەگەز پەشىمان بوۋنەتەۋە، ۋە زانپويانە كە لەپاستىدا ھاۋرەگەزخۋاز بوون (كۆھانزاد ۱۳۸۹) ئەو ئاگادارى كردوۋنەتەۋە كە لەۋانەيە كەسەكان توۋشى شىۋاۋى جېندەرى بوۋىن و بە كەسانى ھاۋرەگەزخۋاز بەئەژمار بىرىن، ئەو ھەلەنە لەۋانەيە لە ھەر شوپىنكى دىنيدا بىينرى، بەلام ئەگەرى ھەبوۋىيان لە كۆمەنگەي سوۋنەتى زياترە، چونكە ھەرۋەكۋ پېشتەر باسمان كرد، ئەو كۆمەنگەيانەدا سنوورەكانى جېندەرى سەخت و لايەنگىرى دووچۆرەين، ۋە كەسانىك كە لەنپوۋەندى ئەو سنوورە پادەۋەستىن بە سەختى قبول دەكرىن. ھەر بەۋ ھۆيە ستانداردەكانى چاۋدېرى تايبەت بۇ يارمەتيدانى كەسانىك مەيل و تەمەنناي زۇريان بۇ پېكخستەۋەي پەگەز ھەيە پېناسە كراۋە (گروپى جىھانى تەندرووستى ترانس، ۲۰۱۱) لە دۋاي تېپەرگەردى ھەئسەنگاندەن پېكەكانى دەرووناسى دەبېت دىنباينەۋە كەكاتى بېرىاردانەكە بۇ نەشتەرگەرى كەسەكە لەبارى دەروونىەۋە تەندرووست ۋە توانايى دەستىنشانكردنى پەيامەكانى بېرىرى خۇي بېت. دۋايىن جار ئەۋ لە كۆمەئەي بچۈكتىن ئەگەرەكانى ئەۋ پېرۇسەي نەشتەرگەرىيە ۋە پەيامەكانى تەندرووستى ياسايى، ۋە كۆمەلەيەتى نەشتەرگەرى ئاگادارىبېت. لەۋ پېرۇسەيەدا ئەۋ لەگەل كەسانى جۇراۋجۇر كە ئەۋ پېرۇسەيەيان تېپەراندوۋە دىتن و وتوۋىژ ۋە لە ئەزموۋنەكانى ئەۋان گويىست بن. كەسەكە پېش نەشتەرگەرى دەبېت بەلانى كەم يەك سال پۇلى جېندەرى گونجاۋ لەگەل شوناسى پەگەزى خۇي بەژيان لەگەل كۆمەنگە سەرقال بېت. ھەرۋەھا دەبېت لانى كەم دۋانزە مانگ ھۆپمۇن تىراپى ۋەرگىرى. لەۋ ماۋەيەدا بە سەرقالبوون لەگەل بارودۇخى راستى ژيان لە پۇلى لە كەسېك لە پەگەزى بەرامبەر، دەتۋانى بە دىدىكى راستىبىنانە سەبارەت بە پۇلەكان چاۋەپېي و شىۋەي ژيان لە قابى ئەۋ پەگەزەدا ئاگايى بەدەستېيى، ۋە لەدۋاي تەۋاۋ كەردنى ئەۋ دەۋرەيە بېرىار بدات كە ئايا ھەروا مەيلى بۇ نەشتەرگەرى بۇ پېكخستەۋەي لەشى خۇي (ھەنگرتى مندالدىن و توخمدان و مەمك لە ترانسە ژنەكان بە پياۋ، دەرھىنانى گون و خەسەندىن لە ترانسەكانى پياۋ بە ژن) ھەيە يان نا. لايەنى كەم دوو پىسپۇرى تەندرووستى پەۋان دەبېت بەشىۋەيەكى جيا و سەربەخۇيى لەيەكتەر بە ھەئسەنگاندنى بارودۇخى پىۋىستى كەسەكە بۇ نەشتەرگەرى خستەروۋى بىرۇكەكانيان بدەن.

ھەندىك لە كەسەكان كە سوۋرن لەسەر پېكخستەۋەي پەگەز دۋاي تېپەرېبوۋنى ئەۋ ماۋەيە، تەنيا بە گۆپىنى پۇلى جېندەرى، ۋە بەياني جېندەرەكەيان بە پەزەمەندى دەگەن، ۋە لەبەرەمبەرېۋونى پېگا كە پەشىمان دەبنەۋە. بەۋ مانايەي كە ھۆپمۇن تىراپى ۋە دەرەكەۋتنى ھەندى لە نىشانەكانى دوۋەمى پەگەزى ۋەكو (گۆپىنى دەنگ) ۋە ھاۋكات لەگەل پۇشىنى جلوبەرگ كە گونجاۋ بېت لەگەل شوناسى پەگەزىيەكەيان^{۱۱} ئاسوودەيى دەبەخشى. ھەندىك لەۋان بۇ پېكخستەۋەي تەۋاۋى لەش و جېندەريان كە لەبۋارى مېشكىيەۋە بە پەيوەندىدارى دەبىن پېداگرى دەكەن. بە داخەۋە بەھۇكارىك ۋەكو سنووردارىتە ياسايى و كەلتوورى ئەگەرى ژيانكردن لە پۇلى پەگەزى دىخۋاز بۇ ترانسەكان كە لەئىراندا ژيان دەكەن بەنزيكەيى نەكراۋەيە. ۋە ھەر بەۋ ھۆيە ئەۋان ستانداردەكانى دەرمانى پىۋىست تېپەر ناكەن، بە شىۋەيەكى گشتى خزمەتگوزارى دەرمانى بەخشاۋ بە كەسانى ناۋنشانى ترانس سېكشوال دەناسىنرىن بەشايەتى لايەنى كەم يەك لېكۆلېنەۋەي داخلى (سابرى و ھاۋكاران ۱۳۸۹) لە كۋالىتتەيەكى لاۋاز لە بەرامبەر ستانداردە نپوۋەدەۋلەتى بەھەرەمەندىن. ھەرچەند پېژەي فەرمى دەۋلەتى لە

۱۰. For example, <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/۲۰۱۷/sep/۱۱/transition-caused-more-problems-than-it-solved>

۱۱. Cross dressing

له و زه مينه دا بوونى نيه به لام گوزار شته كانى نافه رمى سه باره ت به په شيمانى و خه موكى و تهنانه ت خوكو وژى دواى په له كردن بۇ نه شته رگه رى پښخستنه وهى په گه زه گه واهى له سه ر ستاندارده كانى لاوازى دهرمانيه.

ئايا ده زانن؟

ده رووناسانى كه مئه زموون له وانه يه نارپه زامه ندى له چينده ر به هه ئيته له به رچاو بگرن، هه رچه ند له راستيدا له نيوانى ئه و دووانه جياوازيه كى جه وهه رى هه يه. جودا له وه لانى زورى مندالان و هه رزه كاران كه شيواوى يان بيپريارى چينده رى نيشانى ده دن، پيشينه ي هيج جوړه نارپكيه كى تهنرووستى دهروونى يان نيشانه ي سايكوټيكيكى تر كه به لگه هينانه وه بۇ ئه و نارپه زامه نديه بيت نيه (گوزار شتى گروپى جيهانى تهنرووستى ترانس ۲۰۱۱).

به گوپړه ي ستانداره كانى گروپى جيهانى تهنرووستى ترانس (۲۰۱۱) سيستمى دهرمانى ده بيت بۇ كه سانى ترانس به تاييه ت ئه وانه ي پيشتر مندالان نه بووه سه باره ت به ماهيه تى خه ساندى دهرمانه كانى هوپموني و نه شته رگه رى ئاگاهى بدن، ترانسه كانى پياو به ژن پيش نه شته رگه رى، له لژير كاريگه رى رپژه ي به رزى ئيستروژين ده بيت سه باره ت به راگرتنى سپيرمه كه يان بۇ به كار هينان له داهاتوودا ئاگادار بن. به ترانسه كانى ژن به پياو ده بيت سه باره ت به ئه گه رى شه خته كردنى توخمه كانيان زانبارى بدرېت. ترانسه كان كه دهرمانى هوپمون وه رده گرن له ئه گه رى راگرتنى به شه كانى وه كو مندالان و هيلكه دان و يا گون يان ئامرازى پياوانه له وانه يه دواى به كار نه هينانى هوپمونه كه توانايى مندالوونيان رابگيرى.

كه سانى ترانس مافيان هه يه تا له وباره يه وه برپار بدن، تا چ راده يه پرؤسه ي ده ستكارى چينده ر تيپه ر ده كه ن، له وانه يه هه ندئ له وان مه يلى ئه وه يان هه بيت كه تاييه تمه نديه دووه ميهه كانى په گه زيبان ده ستكارى بكه ن، بۇ نمونه ترانس ژنه كان كه مه پليان هه يه كه تهنيا نه شته رگه رى گوپړينى دهنك، يان له يزه رى لابردي مووه كانى دهموچاويان هه بيت، وه خواستيان بۇ هه لگرتنى يان لابردي ئامرازى زاينه ديان نه بيت، نابيت ناچار به و كاره بكرين. به و جوړه به گوپړه ي ستاندارده نيوده و له تيبه كانى چاوديرى ترانس هيج ده رگايه ك موئه تى ئه وه ي نيه بۇ گوپړينى يه كه ي شوناسى يان به فه رمى ناساندى شارؤمه ندى كه سانى ترانس، كه نه شته رگه رى يان دهرمانى كى تاييه ت به وان سه پاندووه. پرؤسه ي رپښخستنه وه ي په گه ز نابيت له سه ر بنه ماي هه موو يان هيج بيت، به و مانايه كه كه سانى ترانس نابيت ناچار بكرين كه ئه و پرؤسه يه به شيويه كى ته واو تيپه ر بكه ن هه ر كه سيكى ترانس، سه باره ت به رۇحيات و حه ز و خولياى خوئ ده بيت برپار بدات كه تا چ راده يه ك پيى خوشه، له شى بگوپړدى. به داخه وه به هووكارى كه لتوورى و مه زه به ي دوو ستانداردى كوتايى له ئيستادا له سيستمى دهرمانى ئيراندا په چاو ناكري. هه ر به و هوپه وه به بوونى زورپك له نمونه كانى رپښخستنه وه ي په گه ز و كواليتى دهرمان به به راورد به ستاندارده جيهانويه كان شايه نى قبولكردن نيين.

چارەسەرى شىۋاۋى رەگەزىيە

سەبارەت بەچارەسەرى ئەو شتانهى كە بەشىۋى ناسازى شوناسى جىندەرى ناسراۋە (و ئىستا پىي دەوتىت شىۋاۋى رەگەزىيە) مشتومپى زۇر لە نىۋان پىشەگەرە جىاۋازە كاندا ھەيە. ھەندىك لە ۋاۋە رەدان كە ئەو ناسازىيە بە جىي گۇپىنى ناۋ، دەبۋايە بەشىۋەيەكى گشتى لە رىزى پەلە بەندى دى ئىس ئىمدا بسراپە تەۋە. چونكە ۋەك پىشتر ئامازەمان پىدا جىندەر بابە تىكى جەۋھەرىيە ۋە مەرج نىيە ئەۋەى بۇ ۋىنا كەسىك كە لەروۋى بايۇلۇژىيە ۋە ۋەكو نىرېك ھەلكەۋ تىي لەروۋى كۆمەلەپ تىي ۋە ھەستە كانىشە ۋە بەناچارى ۋە تەۋاۋى خۇى ۋەكو "پىۋىك" بناسىن. كۆمەلەى تەندروۋستى ترانس ۲۰۱۱، ۋە لىگەرىنە نوپىيە كان ئەۋە دوۋپات دەكە نەۋە كە ترانس جىندەرى ۋە ترانس سىكشۋالىتى رەنگدانە ۋە پەكە بۇ جۇراۋ جۇرى جىندەرى سىروۋستى، ھەروەھا ھىچ ملەكە چ نىيە بۇ پىۋەرە كۆمەلەپ تىي ۋە نەرىتىيە كانى جىندەرى ۋە ناپىت لە بوارى دەروۋنناسىيە ۋە ۋەك پەتايەك ئەژمار بىرى.

لەگەل ئەۋەشدا، ھەندىك بەردەۋامىن لەسەر جىاۋازى دانان لە نىۋان خۇيان ۋە پىساكانى زۇرىنە ۋە ئەۋ ئازارانەى كە لە جىاۋازى خۇيان بەۋ پىسانەيە دەركى دەكەن ۋە ناولپىنان ۋە بەرگەگرتن ۋە ھەروەھا ھەندىكىيان سوورن لەسەر گۇپىنى جەستەيان ۋە پىۋىستى ۋە رگرتنى خزمەتگوزارى چارەسەرى ۋە پىشكى، پىۋىست دەكات ۋە دەپىت بۇ ۋەرگرتنى ئەم جۇرە خزمەتگوزارىيە چارەسەرى پىشكى ۋە رىگرن.

لەگەل راگە ياندنى لىستى نوپى نەخۇشىيە كان لە جونى ۲۰۱۸ دا لەلەين رىخراۋى تەندروۋستى جىھانىيە ۋە سىپنەۋەى ترانس سىكشۋالىتى لە رىزى نەخۇشىيە دەروۋنىيە كان، بەلام سوورن لەسەر چاۋدىرى ۋە پارىزگارى لە تەندروۋستى تاكە ترانس سىكشۋالە كان، ئەمەش ھەموو ھاۋكىشە پىشەنەيە كانى ھەلەۋە شاندەۋە.

بەرە چاۋكردنى بىنەماكانى چاۋدىرى لەپىناۋ دەستپىكردن بە چارەسەركردن بە ھۆمۇنەكان ۋە چارەسەرى نەشتەرگەرى، پىۋىستە لەسەر بەشداربوۋ لەم پىۋسەيەدا بەلەينە كەمى چەند جەلسەيەك لە جەلسەكانى چارەسەرى دەروۋنى ۋە رىگرت. بەلام ھەموو ئەمانە پىۋىست ناكات بە دەرمان چارەسەر بىرىن بەلكو ھەندىك لەۋان بە پىي ھەلومەرجى دىارىكارىيان بۇ ۋىنا ئەۋانەى ناۋارامىيان ھەيە لە شىۋەى (خەمۇكى ۋە دىۋاۋىكى) لەۋانەيە پىۋىستىيان بە چارەسەرى دەروۋنى ھەپىت پىش ئەۋەى نەشتەرگەرىيەكە دەست پىيكات، چونكە ترانس سىكشۋالىتى بە نەخۇشى دەروۋنى ئەژمار ناكى، بەپىچەۋانەۋە ھالەتەكە كە پىۋىستى بە لىكدانەۋەى يەكەى گىنگىپىدانە^{۱۲}، كەسى ترانس ۋە بىنەمالەكەى پىۋىستىيان بەۋەيە كە ئاگىيان ھەپىت بەۋ بارودۇخە ۋە لىكەۋتەكانى، لەروۋى ھاۋكارى ۋە پاساۋ پىدانەۋە^{۱۳}. ئامانجى سەرەكى دەستپۋەردانى دەروۋن پىشكان بەۋ بابەتە بۇ باشتىركردنى ئاست ۋە كوالپىتى ژيانى ئەۋ كەسانەيە كە بە خۇبەخشانە ۋە مەيلى خۇيان ئەنجام دەگىرى نەك رىكارىكى زۇرەملى ۋە ناچارەكى پىش نەشتەرگەرىيە. تاكە ترانسەكان بى گۇپدان بە ناسنامەى جىندەرىيان دەشى لەروۋى دەروۋنىيەۋە تەندروۋست بىن يان نەبن (تەنھا بە بوۋنى ترانس سىكشۋالىتى پىۋىست بە چارەسەرى دەروۋنى ناكات).

بەپىي راگە ياندنى كۆمەلەى جىھانى بۇ داكۇكى لە ترانس (۲۰۱۱) ناچاركردنى ھەموو ترانس سىكشۋالە بەشدارەكان بۇ ملەكە چىۋونىيان بۇ چارەسەرى دەروۋنى كە دەگونجى ۋەك بەرەستىك لەلەين سەردانكەرانەۋە لىكدانەۋەى بۇ بىرى، كە ئەمەش لە ئەنجامدا ئەگەرى بەشدارى راستەقىنە ۋە راستگۇبانە پەك دەخات. پىۋىستە پىپۇرانى تەندروۋستى دەروۋنى بەئاگا ۋە لەسەرپى بىن لە ھەموو قۇناغە كاندا بۇ پىشۋانىيەكان لە سەردانكەران لە گەپان بەدۋاى شوناسى رەگەزىيە ۋە دەربىرىنى رەگەزىياندا ۋە ئەم پىشكىرى ۋە ھاۋكارىيە تەنھا پىش دەستپۋەردانى پىشكى پىۋ دەدات. سەررەئى ئەۋەش تواناى كارمەندان ۋە دكتۇرانى دەروۋنى لە ھىپانەدى ئامانجەكانى ئەم قۇناغەدا لەيەكىكەۋە بۇ يەكىكى دىكە جىاۋازە ۋە ھەروەھا بە پىي بارودۇخى سەردانكەران لە يەكىكىۋە بۇ يەكىكى دىكە گۇرانكارى بەسەردا دىت. ۋە ناتوانى ۋە ناپىت ماۋەيەكى كاتى ۋە كۆنكرىت بۇ ھەموۋان دىارى بىرىت (ئەنجومەنى جىھانى بۇ تەندروۋستى ترانس ۲۰۱۱).

۱۲ . Clinical consideration

۱۳ . Trans-affirmative & psycho-education

مندالانى تووشبوو به شياووى په گه زيبى

سه بارهت به مامه له كړدنې نه و مندالانهى كه كيشه ي په گه زيبان هه يه، مه به ستم نه و مندالانهى كه به به رده وامى حه ز و باوه رې خوځيان دهرده بېر بۇ گورپنى په گه زيبان بۇ كه سيك له په گه زى به رامبه ر، نه وهى دهرده كه وئ نه وهى هه شتا بيروپاكان له مېر نه و بابته جياوازن. نه و پرسيا رې كه زورچار دروست ده بېت نه وهى نه گه ر جينده ر كړدارپكى روون و گورپوه، نه وهى له م كه سانده نا ناسايه چيه؟ ئيا له بنچينه دا چنه د له م كيشه يه يان بې پرياريه له نه جامى فشارى نه وانى دهوروبه روه وهى وه كو داېك و باوكانه وهى بۇ له قائلدانى مندالپك له چوارچي وهيه كى هه نسوكه وتى تايبه تدا؟ ئيا په فتارى نه و كچه بچووكه ي بۇ نمونه كه حه زى لپه تى جلى وه رزشى له بهر بكات و ياريه پرده نكه دهنكه كان له گه ل كورپاندا بكات، نه و به پراستى پيوستى به ناولينان هه يه؟ ئيا دياريكردنى جوړى يارى تايبه ت يان هاويارى له گه ل په گه زى به رامبه ر يان هه لپژاردنى جوړى په رنگ و په فتار پيوانه يه كى دياريكراوه بۇ نه خو شى نه و مندالنه؟ نه و بنه مايانه چ كه سانپك دابىنى ده كه ن؟ چنده ده توانين له سه ر نه وان حسايان بكه ين؟

نه مړو، پرسيا رې كاني له م شپوه يه بووه ته هوى ده ستپوه ردان دهر باره ي نه و مندالانهى كه نايه كسانى په گه زيبان هه يه، شتيك كه گرنكه بيزانين نه وهى كه نايبت نه شته رگه رى گورپنى جينده ر پيش ته مه نى ۱۸ سال نه نجام بدرپت. ليك و ئينه وه درپژ خايه نه كان ژماره يه كى زور نه نجاميان نيشان داوه كه زوربه ي مندالنه زوكه كان كه گه شتونونه ته هه رزه كاري به بې و هه رگرتنى چاره سه رى ناپيوست، نه ك هه ر ته نها نارها زيبان دهرنه بريوه له په گه زه كه يان به لكو به لكو نيشانهى كيشه ي په گه زيبان نه ديوه (بۇ نمونه: والين و كوهين كتبنز ۲۰۰۸) ته نها ژماره يه ك له مندالنه نارپكه كان له پيگه شتنياندا به ترانس خوځيان ناوزده ده كه ن، له كاتپكدا ده شى به شپكيان هاوپه گه زخواز بن (زورك و لاورنس ۲۰۰۹). به په چاو كړدنې نه خلاقى پيشه يه ده بېت نه و مندالانه هه ستيارانه له بهر چاو بگيرين، چونكه مندال ناتوانيت له سه ر چاره سه ر په زامه ندى بدات و په نكه نه توانن داېك و باوكه بى زانياريه كانيان تي بگه يه نن كه ده يانه وئ به چاره سه ريكي ناپيوست يان زيانبه خش مامه له يان له گه ل بكه ن. هيج تايبه تمه نديه كى جياكه روه وه نييه كه بتوانيت پيش ناگاييه ك بېت بۇ مندالنه كان له رووى جياوازيكردنى ناهه موارى په گه زيبى به به راورد به كيشه ي جينده ريبه وه ديارى بكات (باين و هاوكاران ۲۰۱۲).

ده ست تپوه ردانى دهورونناسانه له مندالاندا كه كيشه ي جينده ريبان هه يه له سه ر بنه ماي رپگرى راسته وخو له په فتاره ناهوشياره كان وهك گورپنى پوشاك، كه هه و ليكن بۇ گورپنى ناسنامه ي په گه زى مندالنه كه و هاوتاكردنه وهى له گه ل له شى بابولوزيدا، كاريگه رى نه و چاره سه رانه پشتراست نه كراوه ته وه و به م هويه شه وه ئيستا نه مه وهك شتيكي نارپه وشتى و بى ستاندارد ده ستنيشان كراوه (نه نجومه نى جيهانى بۇ ته ندرروستى ترانس ۲۰۱۱) هه نسوكه وتى بيشيرازه ي مندالنه كان نايبت به توندى به رپه رچ بدرپته وه چونكه له وان هه له جياتى چاره سه ر رپ بكات وه بۇ له ده ستدانى متمانه به خو بوون له مندالنه كه دا. ده بېت په فتار و رپگه نوپيه كان پشتگوئ نه خرپن، هه روه ها له به رامبه ردا ده بېت نه و په فتارانه به سادى بگيرين. روونكردنه وه نوپيه كان جه خت له سه ر كه مكردنه وهى خه موكى و ئازارى مندالنه كه و راگرتنى هه نسوكه وتيكي بيلايه نانه (كه مندال به هيج ناراسته يه كى په گه زيبان نه بات و هاوكات زانيارى به بنه ماله و كو مه لگه ي دهوروبه ر و قوتابخانه و گروپى دوستان) ده كه نه وه. له گه ل نه وه شدا هه ندى جار به جيگه ي بردنى مندالنه كه بۇ نورينگه، له پرؤسه ي دهرمان داېك و بابان هه لده ستن به دامه زراندى كه سيك به ناونيشانى نيوه ند تا به و رپژه يه له پزيشكردنى مندالانى ناساز وه سازكردنى له كه ي نه خو شى خو پياريزن (باينه و هاوكاران ۲۰۱۲).

پښوښتی به کارهینان له پښنماییه کانی ده ستنیشانکردنی ستاندارد

پسپوړانی تهنروستی دهررونی، بۆ که لکوه رگرتن له دوزراوه زانستیه کان و شاره زای ورد له گه ل سهردانکه رانیان پښوښتی پښوانه یی و ستاندارد به کار دینن. ئەم پښنمایانه ههر چه ند سال جاریک له سهر بنچینه یی نویتترین توښینه وهی زانستی و کۆده نگیدان، له لایه ن پسپوړترین زاناکانی جیهان بلاوده کرینه وه. په کیچ له گرتترین هوکاره کان بۆ بلاوکردنه وهی ئەو پښنمایانه ئەوه به که پسپوړان له سهرتاسه ری جیهاندا، خوږان به دوور ده گرت له دووباره کردنه وهی ئەو کیشانه ی پښتر په تکراره توه له هه ئسه نگاندن و ده ستنیشانکردن و چاره سهریدا، گرینگترینی ئەم پښنمایانه له ئیستادا نامیلکه ی ناسینه وه و ئاماری نه خوښیه دهررونییه کانه (دی ئیس ئیم^{۱۴}) وه په بهندی نیونه توه یی بیماریه کان (ئای سی دی^{۱۵}) که یه که مینجار له لایه ن ئەنجوومه نی دهررونیسانی ئەمریکاو و دووه مینجار له لایه ن پښخراوی تهنرووستی جیهانییه وه بلاوکرایه وه.

دهرمان گۆرینی یان راستکردنه وه چییه؟

چاره سهری سهرله نوئ ئاراسته کردنه وه^{۱۶}، به ناوی چاره سهری گۆرین^{۱۷} یان چاکسازی و راستکردنه وه ناسراوه، پښبازیکی به سهرچووه بۆ گۆرینی ئاراسته ی زایه ندی که سه کان له هاوړه گه زخواز و دووړه گه زخواز به جیاره گه زخواز^{۱۸}، ئەم چاره سهرانه سهرچاوه ی کیشمه کیشم، وه ناکوکییه کی توندی به دوا ی خویدا هیئا له ولاتی ئەمریکا و چه ندین ولاتی تر و توښینه وه یه کی زور کراوه بۆ هه ئسه نگاندن کاریه گریان (درپسچهر و زوکه ر ۲۰۰۶). لایه نگرانی ئەم جوړه مامه ئەیه بریتین له گروپی پاریزه رکار و گروپه ئاینیه کان (یاشینو ۲۰۰۲) ئەم جوړه چاره سهرانه بریتین له هه وئدان بۆ گۆرینی مه یلی ژنان و پیاوان و ههروه ها ژنان و پیاوانی هاوړه گه زخواز به رهوړه گه زی به رامبه ر. له نیو ئەم چاره سهرانه دا ریگه ی قیزه ون و بیژناوه ری وه کو لیدانی شوکی کاره بابی له ده ست و ئەندامی زاوړی، له هه مان کاتدا دانانی دهرمانی بیژهاتنه وه و هاندان و دووباره مه رجی خوگرتنه وه له هاوړه گه زخوازی و ده ستپه رکردن^{۱۹}، ویناکردن^{۲۰}، راهینانی کارامه یی کومه لایه تی، دهررونیاسی، ده ستپوه ردانی رۆجی وه ک بانگکردن بۆ په رستن، پشستگی و فشاری کومه ئی (هالدمان ۲۰۰۲) پښخراوه یزیشکی و زانستیه سهره کیه کانی جیهان، دهرباره ی ئەم جوړه له چاره سهر، نیگه رانییه کی زوری دهربرپوه و به زیانبه خشی زانیوه (گوزارشتی ویزه یی ئەنجوومه نی دهررونیسانی ئەمریکا ۲۰۰۹).

کۆدی رهوشتی کومه له ی دهررونیاسی ئەمریکی پښنیاری ئەوه ده کات که پسپوړه کان به توندی خوږان له راهینانی چاره سهری گۆرین به دوور بگرن. وه خو به دوور بگرن له ئامازهدان به سهردانکه ران بۆ گۆرینیان (ئهنجوومه نی دهررونیسانی ئەمریکا ۲۰۰۰).

سیگموند فروید په کیچ بوو له یه که مین که سه کان که گومانه کانی دهربرپری دهرباره ی ئەگه ری چاره سهری گۆرینی هاوړه گه زخوازان. به پای فروید چاره سهری هاوړه گه زخوازی به سازکردنی ره فتاری جیاره گه زخوازانه ئەگه ری هه یه درووست بکریت به لام سهرینه وهی هه سته کانی هاوړه گه زخوازی ئەگه ری نییه. ههر به گویره ی فروید ئەگه ری گۆرینی ئاراسته ی زایه ندی هاوړه گه زخوازی به و شپوه یه سهرکه وتوو که ئیمه بتوانین به پیچه وانوه و بگره هپترؤسپکشاوئیک بگۆرین بۆ هاوړه گه زخوازی (شجاع شفتی ۱۳۸۵) ئەگه رجی که سیچ بۆ نمونه ی کۆتایی داواکار نابیت. له روانگه ی سیکسؤلۆژییه وه له ریگه ی قبولکردنی هاوړه گه زخوازییه وه وه ک شپوه یه کی ژیان، چاره سهری دهرمانی ئەوانی په تکر دووه توه. په کیچی دیکه له زاناکان ئالفرید کینزی بوو (لويس، ۱۹۸۸). به گویره ی به دوا داچوونه کانی کینزی نزیکه ی له سه دا ۱۰ کومه لگه کان هاوړه گه زخوازان و په یوه ندی هاوسۆزی و زایه ندی نیوان دوو هاوړه گه ز زور باوتره له وهی بیری لیده کریته وه. (کینزی ۱۹۴۸، ۱۹۵۳).

۱۴. Diagnostic and statistical manual of mental disorders(DSM)

۱۵. International Classification of diseases (ICD)

۱۶. Reorientation therapy

۱۷. Conversion therapy

۱۸. Statement of the American Psychological Association

۱۹. Aversive

۲۰. Masturbatory reconditioning

۲۱. Imagination

ئەمىرۇ بەدواداچوونەكان ديدگاكاني فرۆيد و كينزى دەربارەي نەگونجاوى و نەتوانين بۇ گۆپىنى ئاراستەي زايەندى بە درووست دەبينن، چارەسەرە دەرمانييەكان و شوکەكان و ئىنييەكان بۇ گۆپىنى ئاراستەي زايەندى لەچەندين ولاتى شارستانى ياساغ كراو، بە جۆرئ لە زۆرىك ولاتان هەولدان بۇ ئاراستەکردنى هاوپرەگەزخوازانى خوار ۱۸ سال بۇ ئەو جۆرە چارەسەرە ناياساييە.

لە ئېرانيش لەگەل بوونى گوزارشتگەلپك كە لەلايەن خەلكانپكەو بەنگەشە دەكرين بۇ گۆپىنى ئاراستەي زايەندى، حسين نەحوى نەژاد جېگري بريكارى وەزارەتى گەشەپپدان بۇ كاروبارى چاودپرى لەكۆتا راگەپاندراوەپدا دەئى : <>ئەو كەسانەي كە ئاراستەي زايەندى جياوازيان هەيە و هاوپرەگەزخوازن، نەك تەنھا لە پىي شوک و چارەسەرى زۆرەمليوۋە چارەسەر ناكرين، بەلكو لەژير چاودپرى پىكخراوۋەي چاودپريش كۆمەك وەردەگرن^{۳۳}>.

بۇچى دەپتت لە دەرمان يان ھەولدان بۇ راستکردنەوہى خواستى رەگەزى خۇ بياريزين؟

لە سالى ۱۹۹۰دا كۆمەلەي دەرووناسى ئەمەرىكا رايگەياندا: <<چارەسەر وا دەرناكەويىت كە بتوانىت كاريگەرى ھەبىت لەسەر گۆپىنى ئاراستەي زايەندى خەلك و تەنانت لە جياتى سوود زيانبەخستەرە. گۆپىنى ئاراستەي زايەندى واتە گۆپىنى سۆز و ھەستە زايەندى و پۆمانسىيەكان و دووبارە بنىاتنەوہى تىگەيشتنى تاك لە خۆي و شوناسى كۆمەلەيەتى خۆي>> (درشر ۲۰۱۰). لەسالى ۱۹۹۸، ئەنجوومەنى پسيپورانى پزىشكى ئەمەرىكى بەياننامەيەكيان بلاءوكردەوہ دژى ھەر چارەسەرپك كە ئاراستەي زايەندى لاواز بكات يان پيويستى گۆپىنى ئاراستەي سېكسى پك و پك بكات، راشيدەگەيەنن لە سالى ۲۰۰۰، دا ليدوانەكە تەواو بوو بە ئاماژەدان بەوہى كە دەپتت وەك پرنەسپىكى گشتى چارەسەركارەكان پيويستە خۇ بەدوور بگرن لە دانانى ئامانجىك بۇ ئەم سەردانكەرەنە، لە پوانگەيەكى ئامۆزگارى و ئەخلاقىيەوہ بۇ شارەزايان گرنگە كە خۇ بەدوورگرتن لەھەولدان بۇ گۆپىنى ئاراستەي زايەندى و مەيلى زايەندى سەردانكەرەنيان (ھەمان سەرچاوە). ئەم كۆمەلەيە، پسيپورانى تەندروستى دەروونى ھاندەدات كە لە گەورەکردنەوہ لە پەچاوكردنى كاريگەرى ھەولەكان بۇ گۆپىنى ئاراستەي زايەندى و بەرزكردنەوہى چارەسەر و بلاءوكردەوہى دەرمان و بەلپنى گۆپىنى مەيلە زايەندىيەكان لە كاتى پيدانى يارمەتى بۇ كەسەكان كە نىگەرەنى خواستى رەگەزىيە خۇيان يان خەلكن، خۇباريزين. چونكە ئاراستەكردنى زايەندى خۇبەخۇ بەرگرى دەكات لە گۆپىنى. كۆمەلەي راويژكارى ئەمەرىكى^۳ ديسان جەختى كردووەتەوہ لەوہى كە ھىچ پراكتىكىكى رايەنيانى پيشنيار ناكات بۇ رايەنيان و ئامادەكردنى راويژكەرپك بۇ چارەسەرى گۆپىن. پزىيەكى بەرچاوكراوہ لە پيچكراوہ نيودەولتەيەكان لەوانە رايەنيە جىھانى بۇ شيكارى دەروونى و كۆمەلەي ئەمەرىكى بۇ تەندروستى دەروونى، پەيامى لەو شيوہيان داوہ.

ئايا دەزانى؟

ھەندىك لە چارەسەركارەن بانگەشەي ئەوہ دەكەن كە دەتوانن چارەسەر بەدەنە خەلكانىك بە چاوپۆشى كردن لەوہى ج مەيل و ئاراستەيەكى زايەنديان ھەيە! ئەم رپبازە ناكاريگەرە نمونەيەكە لە پشتگوئ خستنى كەمىنە رەگەزىيەكان، چونكە لە راستيدا كاتىك دپتە سەر ئاراستەكردنى زايەندى تاكەكان قسەيان بۇ وتن نيە، بە گشتى مەيلى زۆرينە رەچا دەكەن كە تپيدا كە كەمىنەكان دەسپرنەوہ و پشتگوئ دەخپن. دەروونناسان دەپتت وريا بن كە بپدەنگ بوون يان پشتگوئ خستنى ئاراستەكردنى زايەندى، رپبازىكى پيشكەوتوو نيە. بە پپچەوانەوہ پيويستە لەسەر دەروونناس و پسيپورەكان گرنكى بەو ناوچانە بەدەن كە تپيدا كەسەكان رووبەرووى جياكارى و نابەرەبەرى دادەنيىت يان زەمىنەي ھەستى گۆشەگىرى و دووركەوتنەوہى ئەو لە بنەمالەي درووست دەكات.

خواستى رەگەزى سەردانكەرەنت ھپندەي تەمەنيان گرینگە، يان پيگەي كار يان بىروباوہرى ئايينيان. ئەمە لە سوچكى مپشكدازە خيرە بكە. ھەرچونىك بپت، ھەول بە ھپلىك بە ژپريدا نەكپشپت. جەختى لەسەر بكەوہ بە بەردەوامى و كپشەكان پيويە بپستەوہ، وە لە ئاستيدا نەزان مەبە وە نە ئەوہى كە ئەوان بسپرتەوہ (ناديدەي بگرن).

۱. sexual orientation blind approach

بەراي ئەو رپكراوانە دەرمان گۆپىنى بەھۆكارەكانى خواروہە زيانبەخشە و بە پەتكراروہ ئەژمار دەكرپن:

نا ئپستا ھىچ گوزارشتپك لە دەرمانى سەرکەوتوو گۆپىنى خواستى رەگەزى بەدەست نەھپنراوہ. گوزارشت دەرمانى كەسانىكە كە بانگەشەي دەرمانى خواستى رەگەزىيە بوونە لە بوارى ئەخلاقىيەوہ و تەكنىك ناسيى لە ژپرەخنى تونددايە، متمانە و درووستبوونيان رپگە پپنەدراوہ.

- كەسانىك كە لە ژېر دەرمان گۆرپىندا دەبن لە درېژايى كاتدا زياتر لەوانى دى كېشەكانى وەك خەمۆكى، بېزارى لە خۆى، كەمبوونەوہى ئاستى متمانە بە خۆى، ناٹومېدى، ھەست بە تاوان و دلەپراوكى، نیشان دەدات. ھەئسەنگاندنى ئەنجوومەنى دەرووناسانى

ئايا بەكارھېنانى دەرمان گۆرپىنى بۇ سەردانكەرانىك كە خۇيان داواكارن خواستى پەگەزى خۇيان بگۆرن، پېگەپېدراوہ؟ يەكەمىن ئەركى دەرمانگەر لە بەرامبەر سەردانكەر راگرتنى ئاسوودەيى و پېشگىرى لە زەرەرگەيشتن بەو بېت، ھەر بەو ھۆكارە بەكارھېنانى دەرمان گۆرپىنى واتە بەكارھېنانى تەكنىكگەلېك كە كارپەگەرى زانستى ئەوان دانپېدانەنراوہ. تەنانتە بە داخواز و بە داواكردنى خودى كەسەكە ناپەوا و نائەخلاقى و ناپېشەيىە. (ئەنجوومەنى پرايژكارانى ئەمريكا ۲۰۱۳).

ھېندېك بە ئەنگە مافى ديارىكردنى داھاتوو، باوہمەندن كە دەرمانگەر دەبېت بە مافى ھەئبژاردن و سىستىمى بايەخپېدان و كەلتوورى نەخۇشيش پېز دابنېت. بۇ نموونە بۇ ھەندېك لە كەسەكان شوناسى دىنى زۆر گزنگترە لە خواستى پەگەزىيى. بۇ ئەو جۆرە كەسانە گۆرپىنى خواستى پەگەز ئاسانترە لە پەھابوون لە مەزھەبەكەيان، ئەو جۆرە كەسانە لەوانەيە لە ژېر كارپەگەرى رابەران و سەرۆكان و بانگخوارانى ئاينى داواكارى دەرمانگۆرپىنى بكنە. لەو جۆرە بارودۆخەدا دەبېت چى بكنەين؟ وەلامى ئەنجوومەنى پرايژكارانى ئەمريكا ئەوہيە، يەكەم شت بە زمانىكى سادە بۇ سەردانكەران باس بكنەيت كە خواست بۇ ھاوپرەگەزى خۆت نەخۇشى يان لادەرى نييە. وە بەو ھۆكارە دەرمانى زانستى و دانپېدانراو بۇ ئەو بوونى نييە. تەكنىكگەلېك كە بەناونېشانى شېوہ دەبېت تەنيا تەكنىك گەلى مەزھەبيىنە و ناتوانىن ناوى دەرمانى لەسەر دابنېين. ئېوہ ئەو جۆرە تەكنىكانە بەئى مەدەن و ئەو جۆرە خزمەتگوزارىيە نەكەن. لە دواى پېشكەشكردنى ئەو وەلامە لەوانەيە كەسەكە ھەست بكات كە بە بىرۆكەى وى بايەخيان نەداوہ و ئەو مەراقەى ئەو بۇ ئېوہ گزنگ نەبووہ، بە دواى گوپېست بوونى ئەو وەلامە ئەو كەسە لەوانەيە داوا لە ئېوہ بكات كە پىسپۆرپىكى پى بناسېن كە لە بوارى دەرمانگۆرپىندا چالاكى بكات. ئەو داواكارىيە لەوانەيە كە ھەندېك لە دەرمانكارى تازەكار تووشى ھەستى توورەيى يان بېسەر ئەنجامى بكات، سەبارەت بەوہى كە لەو پلەيەدا كە پىسپۆرپىكى دىكەى پى بناسېن يان نا، ئەنجوومەنى پرايژكارانى ئەمريكا دەئېت كە تا ئەو جېگايەى كە ئەگەرى ھەيە لە ناساندنى ئەو جۆرە كەسانە خۇپاريزن، مەگەر ئەوہى كە لە بارودۆخى زۆر تايبەت، بەو جۆرە كە ئېوہ كەسەكە بناسن، وە متمانەى تەواوتان ھەبېت كە ئەو لە پېش دەستپېكردن بە دەرمانكە سەبارەت بە جەوھەرى قبوئەكراوى ئەو واتە دەرمانكە وە مەترسىيە زىانئاوہرەكانى بۇ سەردانكەر پېنمايى زارەكى و نووسراوى (لە قالىبى واژوى بەئەنگەى پەزايەتمەندى ئاگايانە) لېوہرېگريت. ئەنجوومەنى پرايژكارانى ئەمريكا پېشنياردەدەن كە دەرمانكەر لە ناساندنى باوہرى قبوئكارا و خۇئاگايى، قبوئكردنى خۆى و زيادكردنى توانايىيەكانى خۆى، بەرامبەرى دەبېت. ھەول لە تواناسازى سەردانكەرانىكدا بن كە بە ھۆكارى نائاگايى پېداگرى لەسەر گۆرپىنى خواستى خۇيان دەكەن

دەرمانى پەسەندىكاراۋە^{۲۵} چىيە؟

وايدانى كە خويىنكارىك سەردانى بۇ لاي ئىۋە كىردوۋە، كە بەھۇي زاراۋە تايىبەتى لە قوتابخانەدا، كە جىاواز لەگەل زۆرىنەي ھاوپۇلەكانىيىتى، لە ژىر گەمە كىردن يان ئازارى ئەوان گىراۋە، ئىۋە بە ناۋنىشانى دەرووناسىك چى دەكەن؟

ئايا پېشنىبارى پىدەكەن كە زاراۋەكەي بگۆرئ؟ يان پازى بىكەن كە زاراۋەكەي كە فېرىپىت كە يەكپەنگ لەگەل ئەوانى تر بىت، يان بۇ ئەو خولىكى دەرمانى چاكسازى يان گۆرپىنى زاراۋە دادەنئىن؟

بە شىۋە يەكەي رەھايى ئەقلى تەندرووست ھىچ كام لەو تەكنىكانە پېشنىبار ناكات، بە پىچەوانەۋە ئىۋە ئەو خويىنكارە يارمەتى دەكەن تا متمانەي بە خۇي بەرزكاتەۋە. خۇي بە – بەئەگەرى ئەو جىاوازييە – باۋەر بىكات و خۇش بوئت. ھەرۋەھا پاپىشتى و ھانى بدەن لە بەرامبەر ناڭاگىي ھاوپۇلەكانىدا خۇراگر و بەھىز بىت. لە بەرەنگارىبوۋنەۋە لەگەل خواستى رەگەزىي ھەر ئەو جۇرە شىۋە يەيە. دەرمانىكەرى دەروونى بە ناۋنىشانى سىماي زانىبارى (بەھىزى) كەسەكە گىرنگ و كارىگەر لە ژيانى ھەر سەردانكەرىپىدا. ھەئسوكەۋتى دەرووناسان لەگەل بابەتى خواستى رەگەزىي دەتوانىت لە تىگەپىشتى سەردانكەران لە خۇيان زۇر گىرنگ بىت. ھەر بەو ھۆكارە يە كە ھەئسوكەۋتى سەبارەت بە قىبۇلكىردن ئەمپۇ لەلايەن تەۋاۋى بىكە زانستىيەكان و نىدەۋلەتتىيەكان لە بوارى تەندرووستى دەروونى بە ناۋنىشانى تەنبا ھەئسوكەۋتىكى رىگەپىدراۋ لەگەل پوۋبەروۋنەۋە لەگەل خواستى رەگەزىي قىبۇلكىراۋە. دەرمانى پەسەندىكاراۋى^{۲۶} باس لەۋەدەكات كە بە جىي ھەۋئدان لە گۆرپىنى خواستى رەگەزىي كەسەكان دەبىت بەو كەسانەي كە لەگەل خواستى خۇيان پىكەنەھاتوون يان شىكاتيان لىي ھەيە، يارمەتى بدرىن تا بتوانن ھەز و خولىكەي خۇيان بەئەگەرى ھەبوونى ناپەزىي كۆمەنگە، قىبۇل بىكەن (رىپت و ترندراپ ۲۰۰۲).

پىۋىستى ئاگىي و پاپىشتى دەرووناسان

راوئزكاران و دەرووناسان دەبىت لە جىاوازييەكانى نىۋانى خواستى رەگەزى و شوناسى جىندەرى بەئاگا بن. ئەو دوانە ئەگەرى پەيۋەندىدارن بەلام لىكجىان. بەو مانايە كە لەسەر بىنەماي شوناسى جىندەرى كەسەكان ناتوانى خواستى رەگەزىي كەسەكان پىشېنى بىكەيت. يان لە بوارى ئەو بىرۋەكەسازى بىكەيت. بۇ نموۋە لەۋانە يە كەسىك بە رەگەزىي بىۋىلۇژى نىر بە دىناھاتى، كىشى رەگەزى يان سۆزدارى سەبارەت بە ژنان ھەبىت بەلام لە ھەمان كات بەدۋاي ئەۋەدا بىت كە لەشى بە نەشتەرگەرى بە لەشى ژنان بگۆرئ. ھەرچەند لەۋانە يە ئەو جۇرە داۋاكارىيە نابەجى بىنرى، چونكە خولىكانى رەگەزىي ئەو كەسە ھاۋكات لەگەل چاۋەروانىيەكە كە كۆمەنگە كەسەكى بىۋىلۇژى نىرى ھەيە (پىۋى جىارەگەزخواز) بەو ھالە كەسەكە لە بوارى دەروونى لەگەل لەشى خۇي ھەستى بىگانەيى بىكات ۋە شوناسى راستى و دەروونى خۇي بە ژنىك دەزانىت. ئەو جۇرە كەسە بە ناۋنىشانى ترانسى پىۋا بە ژن (ترانس ژن) دەناسىنرىن. لە دۋاي نەشتەرگەرى رىكخستىنەۋەي رەگەز ئەگەر ئەو ھەرۋەھا بۇ ژنان مەيلى زايەندى و سۆزدارى ھەبىت – ترانسى ژنى ھاۋرەگەزخواز – دەبىت، ۋە ئەگەر كىشى ئەو سەبارەت بە پىۋان بىت ترانسى ژنى جىارەگەزخواز بە ئەژمار دىت. ۋە لە كاتىكدا زىيات لەيەك رەگەز مەيل و خولىا نىشان بدات ترانسى ژنى دوۋرەگەزخواز دەبىت.

يەكپەلە تىگەپىشتى ھەئەكانى كەۋا لەناۋ زۆرىنەي خەئكدا بەئكو لەنىۋ دەرووناسان و راوئزكارانىش بەرچاۋ دەكەۋى، ئەزمونىكردن لەروۋى خواستى رەگەزىي شوناسى كەسەكانە (بەپىچەۋانەۋە) بەو جۇرە كاتىك كەسەكە بەيان دەكات كە بەھاۋرەگەزى خۇي مەيلى ھەيە لەۋانە يە لەگەل ئەو پىسپارە پوۋبەروۋىيەۋە كە ئايا دەتەۋى نەشتەرگەرى گۆرپىنى رەگەز ئەنجام بدەيت؟

دەرووناسان جىا لە باسكردنى وردەكارىيەكانى بابەتەكە، خواست و شوناسى زايەندى تەۋاۋى ئەو خاللانەن كەۋا لەۋانە يە كەسەكە لە خۇيدا كە شىفى بىكات و يارمەتى بدات دەبىت بەروونى پىي بلىن

۲۵. LGBT Affirmative Therapy

۲۶. Affirmative Therapy

ھەر ھە دەبىت بە ئاگا بىت كە خواست بۇ ھاورپەگەز بە دىنبايى نىشانەي گۆپىنى پەگەز نىيە. لەلایەكى تر تەواوى كەسانىك كە نەشتەرگەرى پىكخستىنە ھەي رەگەز ئەنجام دەدەن، لە دواي نەشتەرگەرى جىپەرگەزخواز نابن، ئەوان لەوانەيە لە دواي نەشتەرگەرى ھاورپەگەزخواز، جىپەرگەزخواز، بان دوورپەگەزخواز بن. كەسانى ترانس جىندەر بان ترانس سىكشوال لەوانەيە سەبارەت بە دەرووناسان بان پسپۇرانی بابەتى تەندرووستى دەروون بى متمانە بن، چونكە لەلایەن ئەو گرووپە زىاتر ناوونىشانى نەخۇشيان خواردووه، شوناسى كەسانى ترانس سىكشوال بان ترانس جىندەر ھەموو كات لەژىر مەترىسدايە، چونكە سىياسەتتىكى دابىنكارا بۇ ئەوان وجودى نىيە، ۋە ھىچ ياسايەك لەوان پاپشتى ناكات.

ئەوان نە تەنيا لە بەنگەنامە ئىدارىيە جۇراوجۇرەكان كە تەنيا دوو خالى ئن بان پىياو بوونى ھەيە، بە شىپوھەيەكى سىستىماتىك نادىدە دەگىرپن. بەئكو بە شىپوھەيەكى بەردەوام لە ژيانى پۇژانەياندا بۇ بەكارھىنانى سادەترىن پىداويستىيەكان (ۋەكو قوتابخانە، سالتۇنى ۋەرزى، ژورى نووستنى بەشە ناوخۇبىيەكانى زانكو، خزمەتگوزارى پزىشكى، بەشى ئاودەستەكان) لەگەل پىگەر سەختەكان پووبەروو دەبنەو. ئىتر كىشەي گەورەي ئەو كەسانە ھەبوونى پىشە ۋە خانوو دەبىت، زۆرىك لەوان لەلایەن خىزانەو پاپشتى ناكىرن، ۋە بەھۆكارى نارپىكى جىندەرى ۋە قبولنەكردىن بان لەلایەن كۆمەنگەو، بە سەختى بۇ دەرامەت پەيداكردن ۋە دىتەنەوھى سەرىپەنا پووبەروو دەبنەو. ناھوشىپوھىيە بەنگەنامەي ناسنامەيى ئەوان لەگەل شوناسى جىندەرىيەكەيان پىگەرى ياسايى ۋە بىرۇكراسى ئىدارى ھەبوونى ئاسايشى پىشەيى بۇ ئەوان سەخت كىردووه. ئەو كىشانە دەبىت بە باشى لەلایەن دەروونناسان ۋە پرايوتكاران دەستىنشان بىكرپن بەتايىت لە كۆمەنگەيەكى ۋەكو ئىران كە سنوورەكان ۋە سنوورە كەسىيەكان نىوانى دوو پەگەز بە ھۆكارى كەلتوورى ۋە مەزھەبى زۆر پىرەنگتەر. ئەو كىشانە دەتوانن لە بوارى دەروونىيەو تىكدەر بىت.

كەمىنە پەگەزىيەكان لە لە سەرەتاي ئاشكراكردى خواست بان شوناسى خۇيان لەوانەيە بە قولايى ھەستى درزو جىاوازي لەگەل ئەوانى تىران ھەبىت. ئەوان ھەندى جار بۇ تىپەركردنى ئەو ھەستە جىاوازه سەردانكەر دەبن بۇ لاي دەروونناس ۋە پرايوتكار، كورپىكى ھەرزەكار لە بوارى جىندەرى نارپىكەيەك كە لەناو قوتابخانە بەھۆكارى رۇخىتەكى ھەستىار بان شىپوھەيەكى نابەھىز ۋە نادەمارى، لەلایەن ھاوتەمەنەكانىيەو ھەي خوشكى بان جوانكەلە مندا ل بانكى بكن. نەتەنيا قوربانى ئازار ۳۷ بان زۇردارى ۳۸ دەبىت بەئكو، كارىگەرى سترىسى كەمىنەيىش بەرگە دەگرى. كەسانى ترانس جىندەر زۆرر لەوانەيە بەھۆكارى پۇشپن بان نارپىكى جىندەرى لەژىر گەمەكردندا بن. پسپۇران دەبىت ھەول بەدن تا ئاگاسازى تۇرەكۆمەلایەتەيەكان ۋە دەرووبەرانى خۇيان بە كەشپىكى باش بگۆرپىنەو. ئەو كارە لەلایەن پەرورەدە بە بنەمالە ۋە مامۇستايان، گرووپى ھاوتەمەن ۋە ھاوكارانى كەسەكە دىتە دى. بان بە دەربىرپىنكى باشتر، بۇ يارمەتيدان بەو كەسانە دەبىت بۇ ۋەرگرتنى پاپشتى كۆمەلایەتى لەلایەن زانىارى گەياندن بە كۆمەنگەو دىتە دى. كەسانى بنەمالە دەبىت زانىارى ۋەربىگرن تا ھەئسوكەوتىكى ھاودلانى ۋە كراو سەبارەت بە كەسىكى ترانس نىشان بەدن. ديارە كە ئەسلى نەپنى پراگرتن لە بەكەم ھەنگاودايە ۋە لە دواي ھەر جۇرە چالاكەيەكى دەرووبەرى كەسانى ترانس پىشەكى دەبىت پەزەمەندى خودى ئەو ۋەربىگىرپىت. دەروونناسان ناپىت لە ئەگەرى ۋەكو توندوتىزى سەبارەت بە كەسىكى ترانس ۋەكو خزم ۋە كەسانى ترانس لەبىرىكەن، چونكە بە داخو ۋە سزاكانى لەسەر بنەماي نەفرەت ۳۹ (ۋەك تاوان بە خاترى ئابروو ۳۰) دى ئەو كەسانە لە تەواوى دنيا دا بوونى ھەيە. بنەمالە ۋە دابابانى كەمىنە پەگەزىيەكان ئەگەرى ئەو ھەيە دەرووناس لە ژىر فشار بەاوپن تا خواست بان شوناسى منداكەيان بگۆرن، لەو بارودۇخە ئەگەرى ئەخلاقى دەروونناسەكان ئارامكردنەوھى بنەمالە ۋە تابۇزەدەيى، ئاگاكردنەو ۋە ھىنانە سەر ئەو باوھەرى بۇ قبولكردنى ئەوان، نەك ھاودەستى لەگەل ئەوان دىرى سەردانكەر.

۳۷. Harassment

۳۸. Bullying

۳۹. Community-based intervention

۳۰. Hate crimes

۳۱. Honour killing

دەمانكەران دەبېت بە تەواۋى بارودۇخى كەلتوورى كۆمەلەيتى ئابوورى، ۋە نەژادى كە سەردانكەران لە بارودۇخىكى تايبەت دەھاۋىت لە بەرچاۋ بگرن، بۇ نموونە لە كۆمەلگەيەكى ۋەكو ئىران كە خواست بۇ ھاۋرەگەز بەھۆكارى مەزھەبى بە تابۇ بەئەژمار دىت، ۋە بەيانى پوونكردنەۋەى ئەۋە، كاردانەۋەى كۆمەلەيتى ۋەكو فرېدان لەلايەن بنەمانە ۋە دۇستان، يان لە دەستدانى پىشەى بەدوادابېت. پەنجىك كە كەمىنە رەگەزىيەكان بە تەنبايى ۋە نەتوانىي لە باسكردنى ئەزموون ۋە ھەستەكانىيان بەرگەى دەگرن، ئەۋان بەلاى گۆشەگىرى ۋە ھەستى جىاۋازى يان بېگانەيى پالپېۋە دەنېن. ئىستا لە زۇرىك لەۋلاتەكان كەمىنە رەگەزىيەكان دەتۋان كۆمەلە ۋە گروۋپەكانى پالپىشتى ۋە كەشەكانى تايبەت بە خۇيان ھەبېت ۋە لەگەل كەسانىك ۋەك خۇيان دىدار ۋە وتوۋىژ بگەن. نىيازى پەيوەند ھەبوون بە گروۋپىك لە ئىيانى كۆمەلەيتى ھەموو مرقۇقەكان گرنگە، بەلام ئەۋ نىازە لە گروۋپەكانى كە لەبۋارى كۆمەلەيتى لە گۆشەخراۋن ۋەكو كەمىنە رەگەزىيەكان پوودەدات. چونكە ئەۋان لە دنبايەك ژيان دەكەن كە سۆشبال مېدىا بۇ نموونە رۇژنامە، تەلەفزيۇن، ۋە رېكلام ۋە سىنەما ۋە ئەدەبىيات، جۇرىكى تر لە پەيوەندى ئەشق بە ناۋنىشانى مەبنا ۋە بەلگە (پەھەند) دەناسىنن، لەو جۇرە بارودۇخەدا بەئاگايى لەۋەى كەسانى تىرى ۋەكو ئەۋان ھەن ۋە ھەستەكانى ۋېچوويان ھەيە، دەشى لە چاكبوونەۋەى ھەستى دەروونى ئەۋان كارىگەرى ئەرىننى دەبېت. گرنكى ھەبوونى گروۋپەكان ۋە كۆمەلەى ھاۋتەمەنان بۇ كەسانى كەمىنە لەگەل پىكھاتن لەگەل خەمۇكى، دوايى نەھاتوۋە. پەيوەندى لەگەل كۆمەلەى ھاۋتەمەنان بۇ نموونە (گروۋپى دۇستانىك كە ھەموۋان ھاۋرەگەزخۋاز يان ترانس جىندەرن) دەتۋانېت لە بەرامبەر كارىگەرى نەرىننى خەمۇكى كەمىنە ۋەكو يەك زەرەرمەند، كارىگەرى دانېت. پراۋىژكاران ۋە پىسپۇرانى كۆمەلەيتى دەتۋانن بەرپىكخراۋان ۋە بىكەكانى حكومى ۋە ناحكومى پەيوەندى بگرن، ۋە ھەۋل بدەن پالپىشتى بۇ كەسانى ترانس ۋە رگرن. بۇ نموونە خويىنكارى زانكۆى ترانس لە بەرچاۋ بگرن، كە بۇ نىشتەجى بوون لە بەشە ناخۇبى زانكۆ لەگەل كېشەيەك پوۋبەروو بوۋەتەۋە، دەرووناسىك يان پىسپۇرېكى باش دەتۋانن بە يەك پەيوەندى تەلەفۇنى، نامەنووسىن يان سەردانى لەروۋى بۇ نووسىنگەى بەشە ناخۇبىيەكە ۋە قسەكردن لەگەل بەرپىسان، ئەۋان پارى بكات تا بەكەسىكى ترانس ئەۋ مافە بدرېت كە لە بەشى ناخۇبى گونجاۋ لەگەل رەگەزىيە رەۋانى خۇى دابنرېت يان نىشتەجى بگرېت، واتە جىگاپەك كە لەۋىدا ھەستى ئاسايش ۋە ئارامى زىاتر بكات. ھەندىك جار ئەۋ تەكنىكانە دەتۋانن بەشىۋەيەكى ناراستەۋخۇ يارمەتيدەر بن، لە نموونەكەى سەرەۋە ھەمان پىسپۇر دەتۋانن بە دامەزراندنى ناۋەندىكى پېنمايىدەر بۇ ھەموو خويىنكارەكانى بەشى ناخۇبى يان تەنانتە درووستكردن ۋە بلاۋكردنەۋەى پەراۋىكى زانىارى سادە بەبى دەستنىشانكردنى كەسىك يان كەسانى تايبەت، سەبارەت بە ترانس سىكشۋالېتى بە خويىنكاران زانىارى بدات. ۋە لەو پىگەيە روۋدانى پەفتارەكانى دژە ترانسى ۋە فشار لەسەر كەسانىك كە لەبۋارى جىندەرىيەۋە ھاۋشىۋە نىن، لە بەشە ناخۇبىيەكان كەمتر بكاتەۋە. راستە كە كەسىك تۋاناي ئەۋەى نىيە كە بەتەنبايى ياسا ۋە ژىرخانى بىرۇكەيى ۋە كەلتوورى تەۋاۋى كۆمەلگەيەك بگۇرې بەۋ ھالە بەۋ كارە بەشىۋە بچوۋكانە دەتۋانېت دنبا بە جىيەكى ئاسايشتر بۇ كەمىنە رەگەزىيەكان چاك بكات.

به رمه بنای ستاندارده کانی APA

نه جو مومنی د هرووناسانی ئه مریکا، تا ئیستا چه ندین کۆپی پښنمایي تایبته، پراويزکاري و هه سوکوت له گه ل که مينه په گه زيبه کانی بلاو کردووه ته وه. به له بهر چا وگرتنی زوری پيژهی بلاو کراوه کان له و نامیلکه یه هه وندراوه تا کورتکراوه یه کی به سوود له گرتگترین بابه ته کانی ئه و پښنمایي له ئیختیاری خوینده ره فارسی زمانه کانداییت. ئاره زوومه ندان بۇ خویندنه وه ی زیاتر ده توان به سهردانکردن بۇ سهراوه کانی کۆتایی کتیبه که سه باره ت به خویندنه وه ی قیرزته ئه سلبيه که ی (ئینگلیزی) و ته وای ئه و پښنمایانه سهردان بکن. له پیش باسکردنی بابه ته ئه سلبيه کانی پښنمایي تایبته پراويزکاري و هه سوکوت له گه ل که مينه په گه زيبه کان چوار ئه سلپی گشتی پراويزکاري به کورتی باس کراوه:

ئو فۆرمه که له په یوه ندی له گه ل ته وای سهردانکه ران ده بیته له بهر چا وگيریته، ئه وانن که: ۱- راگرتنی که رامه تی مرؤفی. ۲- نه پنداری. ۳- مافی هه ئیژاردن یان دیاریکردنی چاره نووس. ۴- په زامه ندی ئاگانیه (گولدارد ۱۳۹۶).

راگرتنی که رامه تی مرؤفی

د هرووناسان ده بیته به که رامه ت و بایه خی هه موو خه لک پز دابنپن، وه مافی به رابه ری بۇ هه موو تا که کان پابه ند بن. له گه ل هه ر سهردانکه ری که له ده ره وه ی نه ژاد، مه زه ب، په نگی پیست، چینه ده ر، خواستی په گه زیبی، میلیه ت، زمان، چینی کۆمه لایه تی، باوه ره سیاسیه کان، ده بیته به ریژیکتی ته وای وه به بی پیشداوه ری هه سوکوت بکن. هیه تاکیک شایه نی ئه وه نییه که به هؤی ئه و جوړه جیاواریانه وه له ژیر پیشداوه ری و له که دارکردن بریاری له سه ر بدریته.

نه پنداری

نه پنداری، په چا وکردنی شته شاراوه کان، راگرتنی شوناس و سنووره تایبه تییه کانی که سه کان، گرتگترین ستاندارده کارامه یی نه ته نیا له د هرووناسی و پراويزکاريده به لکو له ته وای پیسه کانی په یوه ندیدار له گه ل ته ندرووستی به نه ژمار دیته. ئه و ده ستوره له په یوه ندی له گه ل که مينه په گه زيبه کان له بایه خی چه ند هینده یی پیکدیته. د هرووناسان ده بیته سه باره ت به هه ستیاریه کانی که سهردانکه ره کان سه باره ت به ئاشکرابوونی نه خوازاو خواست یان شوناسیان هه یه، ده بیته زور ورپا بن. ته نانه ت سه باره ت به هه رزه کارانیش ئه و نه پنداریه ده بیته به ته وایته په چا وگيریته، هیه پراويزکاري که مافی ئه وه ی نییه به بی په زامه ندی هه رزه کار بابه ته تایبه تییه کانی ئه و له گه ل سهرپه رشتیاریانی باس بکات. به شیوه یه کی گشتی پراويزکاران مافیانی نییه سه باره ت به خواست یان شوناسی په گه زی سهردانکه ران، له گه ل که سیکی سییه می قسه بکن. ته نانه ت بۇ دارشتنی بابه ته کانی ئه وان له دانپشته کانی په روه رده ییش وه رگرتنی په زامه ندی ئه وان وه راگرتنی شته شاراوه کان ده بیته به سه ختترین شیوه له بهر چا و بگرن. بۇ به کاره پندان له زانیاری سهردانکه ران له کاره کانی په روه رده یی و لیکوئینه وه ی ته وای ورده کاریه کان که له وان به بۇ ناساندنی که سه کان به کاریته، ده بیته نه نجام بگيریته.

مافی دیاریکردنی چاره نووس

هه ر تاکیک مافی هه یه برپار بدات که چوښ ژیان بکات، وه کامه له پيژگانکی ژیان که به ئه و پیشنیاری ده کریته، به کاره پندیته. د هرووناسان پيژگانان پیینه دراوه که به به کاره پندانان زانیاریه کان، که سه باره ت به بابه ته کانی تایبه تی، ژیانی زایه ندی که سه که هه یه، هه ره شه یان ناچار به لایه نگری له ده ستووریکی تایبته بکن. یان له و زانیاریه بانه به ناویشانی هه ره می فشار و په زامه ندی سازی به کاره پندن. هیه که سیکی نابیت ناچار به هه وندان بۇ گوپینی جه مسه رگیری په گه زی خوی بیته. ته نانه ت مندالان و هه رزه کارانیش نابیت له لایه ن دایک و باوک ناچار به و کاره بن (هالدمن، ۲۰۰۲).

په زايه تمه ندى ټاگايانه

په زايه تمه ندى ټاگايانه، ئيشاره به و تىگه يشتنه ده كات كه ته واوى پسپوړانى ته ندرووستى د پروونى ده بىټ پيش هر جوړه كاريك، سهردانكه له باروڅو پړه پرياره كان و په يوه نديداره كانى دهرمان و په يامه كانى ټو باسيان له سهر بكرى. بۇ نموونه كه سه كه ده بىټ به شيوه يه كى ته واو بزانيټ ټامانچ له و خوله دهرمانيه چيه؟ چه ند جه لسه ي بۇ دانراوه؟ چه هه لسه نگانديكى بۇ كراوه؟ چه سوډيك و چه زهر پړيكى زورى هه يه؟ ټو جوړه دهرمانه به رمه بناى چه جوړه ستانديك بلاو كراوه ته وه، وه به رمه بناى كام بناغى زانستيه؟ پرياروايه چه ټامانچيكى هه بىټ؟ چه نده كات و خه رچى بۇ بكرىټ؟ (شرودر و شيدلو ۲۰۰۱).

د پرووناسان چه زانباريه ك پيوسته كه سه باره ت به كه سيكى كه مينه په گه زيبه كانى بزانيټ؟

د پرووناسيك بۇ ټو هوى كه بتوانى له كاتى گرتيكد ا به كه سيكى كه مينه ي په گه زيبى چه يارمه تيه كى پيشه يى بدات، پيوسته زانباريه كانى خواره وه سه باره ت به و به ده ست به يټيټ:

۱- خواستى كه سه كه بۇ كام له په گه ز و چينده ره كانه؟.

۲- شوناسى چينده ره كه هى چيه (خوى به پياو، زن، ترانس، يا..... ده زانيټ).

۳- خواستى ټو چه بۇ چه سانيك ټاشكرا كراوه؟ وه ده بىټ له چه كه سانيك بشارد رپته وه؟ (بنه ماله، دؤستان، هاو كاران، وه ... ټو چه نيگه رانيه كى سه باره ت به وه هه يه (دهر كردن، يان له ده ستدانى پيشه و...).

۴- چه فشاريك به هوى خواست يان شوناسى په گه زيبه كه يه وه به رگه ده گري؟ (ده ستنيشان كردنى بنكه كانى دله واوكيى كه مينه، فؤبيا، جياكارى له شوينى كار يان خوئندن و...).

۵- چه كه سينك يان كه سانيك (به ناو نيشانى شهريكى زايه ندى و سؤزدارى) له ژيانى ټو دا هه ن؟

۶- بنكه كانى پاپشتى ټو كامانه ن؟ (بنه ماله، خوئندنگه، پولى دؤستان، شوينى كار).

۷- له شوينى ناټاسايدا كه سيكى كه متمانه پيكر اوى ټو كه نه پينييه كانى ژيانى بزانيټ، كييه؟

۸- هه لسه كه وتى به رنه گار بوونه وهى ته ندرووست و ناته ندرووست ټو له كاتى پيشهاتنى كيشه يه كى گه وره چيه؟ (گريان، پياسه كردن، عبادت، له خؤدان، زياده روى له به كار هينانى ټه لكوول، سيكسيكى ناته ندرووست، به كار هينانى مه وادى هوشبه ر، ليخوپرين به خيرا يه كى ريگا پينه دراو).

۹- چه چوارچيوه بك وهكو (بيكارى، هه ژارى) وه نه توانيه كانى (وهكو خاوه ن پيداويستى تايه ت -د پروونى) هه يه؟ ټو چوارچيوانه له گه ل قسه كردن سه باره ت به شوناس يان خواستى ټو به چه ټه زمونځيكى تاكه كه سى دهرده كه وى؟ مه به ست له ټاستى كاريگه رى كه سى به رامبه ر له په يوه نديدار بوون له دوو گروپى به گؤشه كي شراو > بۇ نموونه كه سانى خاوه ن پيداويستى تايه ت و كه مينه په گه زيبه كان < بۇ نموونه كه سيك كه خوى به ناو نيشانى ها وره گه زخاوه ن دهناسينى، وه چوارچيوه يه كى چالاكى دياريكراو هه يه بۇ هه لسه كه وت له گه ل دنباى دهر وه وه دپتنه وهى هاوبه شيكى باش سه ختبييه كى دووبه رابه ر ټه زمونځيكى ده كات، چونكه هه ركات بۇ ها توچو پيوستى به كه سيكه له تاكه كانى بنه ماله. ټه وه ته نيا يه ك نموونه يه، هه نديك له كه سانى خاوه ن پيداويستى تايه ت وهكو نه خوشيه كانى د پروونى، له شيوه دا ديارنا كه وى، به لام كاريگه ريه كه يان به سهر ژيانى كه سه كانه وه ده توانى زور بىټ.

۱۰- بىروكه ي ټو سه باره ت به معنه وييات و مزه هب چيه؟ ټه گه ر كه سه كه مزه هبى بىټ چؤن خواست و شوناسى خوى له بوارى مزه هب بيه وه ده ستنيشان ده كات؟ له گه ل چه دزه به ريكدا و چه ټاننگاريه كى د پروونى پووبه روو ده بىټه وه، چؤن ده توانين له گه ل ټو ټاننگاريه يارمه تى بده ين؟.

كورتهى گرنگتيرين بابەتەكانى پېنمايې:

۱) دەروونناسان پېويستە تەواو بەئاگا بن كە جۆرييەتى خواست و شوناسە پەگەزىيەكان ھاوكات بەماناي نەخۆشى يان نارپكى بەئەژمار نايەت، دەبېت لە بارودۆخى بەپۆزتيرين زانيارىيەكان لەو بارەيەدا بن، بۇ نموونە جياوازييەكى مانادار لە بواری خەسلەتى مېشكى و توانايى ھۆشايى، وە ناسينى نيوان ھاوپەگەزخواز و دووپەرەگەزخواز لەگەل كەسانى جياپەرەگەزخواز بوونى نيبە. ھەر دەروونناسيک لە ھەر پلە و ئاستيكي زانستى لە پرووى ئەخلاقەو ھەركى ئەوھى ھەيە كە بەسەردانكەر يان داوەر بېت كە خواستى پەگەزى يان شوناسى پەگەزى ئەو لەخۆيدا نارپكى يان نەخۆشى بەئەژمار نايەت.

۲) ئەنجوومەنى دەروونناسانى ئەمريكا راوئېزكاران و دەرمانكەرانى دەروونى ھاندەدات كە سەبارەت بە ئاراستە ئاشكران يان شاراوەكانى خۆيى يان بەھايپدانە تاكەكەسى و مەزھەبى يان كەلتورى خۆى سەبارەت بە ھاوپەرەگەزخوازى و پۆلى ئەوان لە كارى پيشەياندا تېبىيەكى پېويستيان ھەبېت. ئاراستەى دەروونناس رۆلپكى زۆر پېرەنگ لە ھەئسوكەوت لەگەل سەردانكەران ھەيە، ئەگەر كەسى پسيوپر بە پيشداوەرەيەو بەچېتە ژوروى دەرمان كە ھاوپەرەگەزخوازن نەخۆش يان لەبواری دەروونىيەو تېكچوو يان بەھەبوونى پيشينەى تابيەتى بنەمائەي ئەگەرپكى زۆرە كە لە ھەئسەنگاندىن و دەستنيشانكردنى خۆيانيش بەو جۆرە ئامانجە بگەن. دەرمانگەران دەبېت لە كارىگەرى ھەئەكانى وەكو پيشگۆيەكانى لەخۆو و تراو بەئاگابن و خۆپاريزن، ئەگەر دەرمانكارپك لە ناخودئاگاي خۆيدا ھاوپەرەگەزخوازى ناسرووشتى بيبنى ئەگەرى پېنمايې و دەستنيشانكردنى ھەئە زۆر لەسەرەوھە. ئەو بېرارە ناتەندرووستە بارودۆخى سەردانكەر تېكتر دەدات وە خەمۆكى زياتر دەكات. ئەم دەستوورە لە دەرمانكەران دەپەوئ لە كاتېك كە نەتوانى بە بېلايەنگيرى بېننەو بە تېگەيشتنى چوارچېوہەكانيان سەبارەت بە سەردانكەرانى كەمىنە پەگەزىيەكان بۇ ھاوکارانى پسيوپر خۆيان پېنمايې بگەن.

۳) دەروونناسان پېويستە ھەول بەدن تا لايەنگيرىيەك كە لەلايەن بايەخە كەلتورى و مەزھەبيەكانى كۆمەلگە لەواندا رۆچوو، لە كارەكەيان بىسپنەو. بەو مانايە كە ئاگادار بن كە نەتەنيا بايەخە تاكەكەسيەكان بۇ نموونە (باوهرى مەزھەبيەكەيان) بەئكو تەنانت ديدگا رەسمى و بلاوكرابىيەكانە يان قبولكرار و تابو كەلتورىيەكان، كۆمەلەيەتى، ياسايى كۆمەلگەكەيان، لەسەر ھەئسوكەوتى ئەوان لەگەل كەمىنە پەگەزىيەكان كارىگەريەكى نەرينى دەبېت.

۴) دەروونناسان پېويستە لە پەئەى كۆمەلەيەتى وە فشارپك كە سەردانكەرانى كەمىنە پەگەزىيەكان ھەيانە بە باشى بەئاگابن وە ھەول بەدن كە كارىگەرى نەرينى ئەو بېرۆكە جياكارانە بە كەمترين ئاست بگەيەنن. بە دەرپرينپكى باشتر ئەركى دەرمانگەر تەنھا ئەو نيبە كە لە نونيشان ليدان بەرمەبناي خواستى پەگەزى خۆپاريزى بەئكو ئەو دەبېت ھەول بەدات كە بە ھەئسوكەوتپكى بەرمەبناي قبولكردن كارىگەرى نەرينى و نائاگايى و دەمارگيرى و جياكەرەو سەبارەت بەو كەسانەش كەم بگەنەو.

۵) دەروونناسان پېويستە لە پيشداوەرەيەكان وە بېرۆكە لە قابىدراوہەكان خۆ پاريزن. نايبت بۇ كەسيك بەرمەبناي خواستە پەگەزىيەكەى نونيشانى ناسازى تابيەت ليدريت، وە يان بە پيشداوهرى تابيەت لەگەئيدا ھەئسوكەوت بكات، ئەو ھەئسوكەوتە بە ھەمان ئەندازە نەگونجاو و نادرووستە كە كەسەكان بەھوى جياوازييەكانى وەكو زمان، نەژاد، مەزھەب، پەنگى پيىست، يان خواستى سياسيان، بە نەخۆشايەكى دەروونى تابيەت نامادە و خاوەندار بزانيبت. پيشگريمانەى زھنى ھەئە وەكو <<دووپەرەگەزخوازن بە زۆرى تووشى ئايدز بوونە>> يان <<ھاوپەرەگەزخوازن بە گشتى لە مندائيدا دەستدرېزى سيكسيان كراو تە سەر>> يان <<ترانسەكان لە لەشيان بيزارن>> درووست بە ھەمان ئەندازە نازانستى و نابيرسايەيە. كە وا گريمانە بكرئ <<كە رەشپيىستەكان بە گشتى تاوانبار و دزى كۆمەلگان>>. بە داخوہ ھەندپك لە پسيوپران بە ھەبوونى زانبارى پېويستى زانستى سەبارەت بە خواست و شوناسى جيندەرى ھەئەئەبژيرن كە ھەرەوھا بەرمەبناي تيۆرەكانى خۆيان كار بگەن. تيۆريەكانى وەكو ئەوھى كە نەبوونى سەريەرشتى ھاوپەرەگەز يان وپكچوووسازى

عەيبدار لەگەل ئەو، لە مندائى بوو تە ھۆكارى ھاوپەرەگەزخوازى. ئيستاش لەنيوانى ھەندپك لە دەروونناسان و پزيشكانى دەروونى زۆرە كە پەپرەوى لە بېرۆكە كۆنەكان و پەتكراروہەكان، دەروونشيكارى دەكەن.

ئەنجومەنى دەروونناسانى ئەمىرىكا لە پىسپۇرانى تەندرووستى دەروون داواكارن كە پېشداوهرىيەكانى خۇيان وەلابىن، وە لەگەل ھەرىكە لە سەردانكەران، بەناونىشانى مروڧىكى تايبەت كە شايستەى كەرامەت و پېژە ھەئسوكەوت بكەن، وە لە پەلەبەندى كردنى ئەوان تەننەت لە مېشكى خۇياندا خۇپپارېزن.

(۶) دەروونناسان پېويستە سەبارەت بە كاريگەرى نەرىنى كە پېشداوهرى جياكارى و توندوتىژى لەسەر كوالىتى ژيان وە تەندرووستى دەروونى سەردانكەرانى ھاورەگەزخوازان بەئاگابن، لەو بارەوہ ئەوان دەبېت سەراچاوەكانى دلەپراوكىيە كەمىنە، ھەر ئەو جۆرە كە لەبەشى دەستەواژەدا باسدەكرېت، بە ناونىشانى ئەزموونى تاكەكەسى كەمىنە لە كەلتورى زۆرىنە پېناسە كراوہ (مەير، ۱۹۹۵).

ھەرۋەھا ئەوان دەبېت سەبارەت بە شوناسى دوورەگەزخوازى وە ئەزموونى تاكەكەسىيەكانى دوورەگەزخواز ئاگابان ھەبېت. چونكە ئەو خواستە ئەو گرووپە لە كەمىنە پەگەزىيەكان زۆرتەر نادىدە دەگىرېن و بە فەرمى نانسېنرېن، ئەوانىش لەژېر جۆرەھا پېشداوهرىدان.

(۷) يەك ستانداردى زۆر گرنكى ئەخلاقى نەچوونە ناوہوہىە بۇ ئەو بابەتەنى كە زانستى كافى لەسەر نىيە، لەو بارودۇخەدا ئەركى پېشەيى و ئەخلاقى دەرمانكەرى دەروونى ئەوہىە كە لە چوونە ناوہوہى ھەر جۆرە بابەتېك خۇ پېارېزى، وە پېنمايى بكات بۇ كەسكى باش. پىسپۇرانى تەندرووستى دەروونى، دەبېت ھەركات بەئاگا بن لە بەرۇژەف كردنى زانىارى خۇيان لە زانىارىيەكانى پۇژى دنيا، لە بابەتېك كە زانستى بەسەندەيان نىيە، داواكارىيە پەرۋەردەيى و بەرپۇئەبەرى بكەن و وە تەنيا لە تەكنىكگەلى فەرمى كەئك وەرگرن، كە لەسەريان لېكۇئىنەوہى ورد كراوہ و بەئىيان لەسەر وەرگىراوہ.

(۸) دەروونناسان پېويستە ئۇبۇرەسازى و پىسىنى ھەر جۆرە پىسپارېكى بې پەيوەندى لە پىرۇسەى دەرمان خۇپپارېزن. جارى واىە دېتە پېش كە دەروونناسى جياپەرگەزخواز بۇ ئاسوودەكردنى ھەستى بىجكۇلكارى خۇى يان ئارەزووى خۇى دەست بە پىسىنى ھەندى پىسپار دەكات كە لەپاستىدا ھىچ پەيوەندىدار لەگەل بابەتى سكالل سەردانكەرىيە. وە داخوازى لە سەردانكەرانى ترانس بۇ باسكردنى وردەكارىيە ناپېويستەكان سەبارەت بە لەشى يان لېكۇئىنەوہ سەبارەت بە وردەكارىيەكانى پەيوەندى زاىەندى سەردانكەرى ھاورەگەزخواز، ئەويش لەبارودۇخېك كە سكالل فەرمى كەسەكە لەسەر بابەتە بىنەمائەيەكان يان دلەپراوكىيە. نمونەيەك لە پىسپارە بې پەيوەندىدارەكانە كە پىسپۇران بۇ پىسىنى ھەر پىسپارېك، ئاراستەيەكى پېشەيەيان ھەبە وە لە منەكردنى ناپېويست لە كاروبارى تاكەكەسى سەردانكەران، تەنيا بەو ھۇكارە كە جياواز يان زۆرىنەن خۇپپارېزن (بارابارا و داکتر ۲۰۰۷).

(۹) دەروونناسان دەبېت لە ئاراستەى ھەر جۆرە بىرۇكەيەكى تاكەكەسى يان پېشنىارىكى لايەنگىرى خۇپپارېزن، پراويزكارىك كە بە سەردانكەرانى لېسبىيەن دەئېت تۇ (ئەگەر تۇزىك ژنانەتر ھەئسوكەوت بكەيت دلنىام پياوېك ئاشقت دەبېت، وە ئەگەر يەك جار ئەزموون بەدەست بەئىنى ئىدى ئارەزووت بۇ ژنان نامىنى) لە پاستىدا بەشپۇئەيەكى ناپاستەوخۇ ھەول لە گۇرپىنى سەردانكەرى دەكات. ئەو جۆرە پېشنىارانە تەننەت ئەگەر بە نىيەتى خېرخوازانە بەئەنجام بگىرې ئەزموونەكەى جيا لە كەمكردنەوہى باوہرەبەخۇي سەردانكەرى وە زيادكردنى ھەستى (نائاسايى بوون) بۇ ئەو نىيە.

(۱۰) دەروونناسان دەبېت لەسەر ھەستبارى و بايەخى پۇلى بىنەمائە و وە كاريگەرى ئەوان لەسەر ژيانى كەمىنە پەگەزىيەكان، وە ھەرۋەھا كاريگەرى لەسەر تاكېكى گەى، لېسبىيەن، دوورەگەزخواز، ترانس لەسەر كەسانى تىرى بىنەمائە زانىارىيان ھەبېت. پۇلى پاپىشتى بىنەمائە بە تايبەت لە بارودۇخېك كە كەسكى لە لايەن بىنەمائەوہ لەژېر فشار يان جياكارىدايە، دەتوانىت چارەنووسساز بېت لەسەر پېژەى كەمىنەكانى كە لەلايەن بىنەمائەوہ پەراويز دەخىرن، سەركىشپەكى زياترى ھەبە بەرەو خۇكوژى.

ھاويپچىكردن

دەستەواژەكان

زايەند^{۳۳} (پياو-ژن^{۳۳}) ئەندامەكانى ئەناتۆمىك (ئەندامەكانى زاوژى، تاييەتمەندى زايەندى يەكەم و دووۋەم)، بايۇلوژى (ھۆپمۇنەكان) و جىنەتېكى مرۇف (كرومۇزۇمەكانى گىشتى XX لە ژنان، XY لە پياواندا) و ھەرۋەھا گامتەكانى كە بەرھەمى دىنن (سپېررم يان توخم) دەستىنشانكەرى پەگەز بە ئەژمار دىن (كار، ۲۰۰۵).

جىندەر^{۳۴} (ژنانە و پياوانە): بەگوپرەي پېناسەكردىنى پىكخراوى تەندرووستى جىھانى، جىندەر تىگەبىشتىكە چىندراوى كۆمەنگەيە، ھەر كۆمەنگەيەك پىسا و نۆرمىكى تاييەت كە بۇ ھەئسوكەوتى ژنان يان پياوان بەكاردى، پېناسە دەكەن. ئەو نەرىتانە جياوازن لە كاتىك كە زۆرىنەي ژن يان پياو بەدنيا دىت، ژنايەتى يان پياوايەتى لەلايەن كۆمەنگەوۋە فېر دەبن. ھەندى لە كەسەكان لەوانەيە سازگارنە لەگەل ئەو نەرىتانە ھەئەكەن (پىكخراوى تەندرووستى جىھانى ۲۰۱۱).

خواستى پەگەزى^{۳۵}: بە پىوانەي كىشكردىنى زايەندى ھەر تاكىك بۇ لاي ژنان يان پياوان دەگوتىر (پەحمان و وىلسوون ۲۰۰۳). مەبەست لە خواستى پەگەزى ئەوۋەيە كە كەسەكە لە بواری زايەندىيەوۋە تاچ ئاستىك سەرنجراكىشى كەسانى ھاوپەگەز يان نا ھاوپەگەز دەبنەوۋە (ئەتكىنىسيۇن، ئاسمىت، بىم، ھوكسما، ۱۳۸۲). خواستەكانى پەگەزى گىشتى ھاوپەگەزخوازى، جياپەگەزخوازى، دووپەگەزخوازى، بىپەگەزخوازى.

دەستەواژەي ھاوپەگەزخوازى بە پىي پېناسەي ئەنجوومەنى دەروونناسانى ئەمىركا^{۳۶} لەسالى ۱۹۹۷ زياتر بۇ باسكردىنى ھەئسوكەوتىكى روونى كەسايەتى، خواستى پەگەزىيە و ھەستى شوناسى كەسايەتى و كۆمەلەيەتى بەكاردى، كە تاييەتمەندى ئەوان خولياي جوانىناسىن و ئەشقى رۇمانتىك و خولياي پەگەزىيە تەنيا بۇ ئەو پەگەزەي كە خۇي لەسەرىيەتى، وشەي گەي بۇ ئىشارە بە پياوتىكى ھاوپەگەزخواز، وە وشەي لىسبىيەن بۇ ئىشارە بە ژنىكى ھاوپەگەزخواز بەكاردىت.

دووپەگەزخواز^{۳۸} - بايسىكشوال: ئەو دەستەواژەيە ئىشارە بە كىشى سۆزدارى و پەگەزىيە زياتر بە يەك پەگەز ھەيە، كەسى دووپەگەزخواز پۇتانسىيەلى ئەوۋەي ھەيە كە بە پياوان يان ژنان پەيوەست بىت، ھەرچەند كە ئەو خوليايە بە ناچارى بە شىۋەيەكى ھاوكات بە جورىكى تاييەت و بە يەك ئەندازە نىيە. بە دەرىپىنىكى باشتر خواستى كەسانى دووپەگەزخواز بە ژن و پياو ھەر كات لەيەك بازنەي كاتى روونادات، لەوانەيە كەسىك لە بواری سۆزدارى ژنان زياتر سەرنجى پاپكىشىۋە وە لە بارەي زايەندى پياوان سەرنجراكىشتىر بىنىت. كىش بۇ لاي ھەردووپەگەز بە ناچارى يەكسان (۵۰-۵۰) نىيە (ئوچ ۱۹۹۶).

شوناسى جىندەرى^{۳۹}: باوۋەرى سەرەتايى و ھەستى دەروونى كەسەكان سەبارەت بە ژن يان پياوۋونى خۇيەتى، ھەرچەند ھاوكات لەگەل پەگەزى بايۇلوژى ئەو نەبىت (ساوین وىليامز ۲۰۰۵).

شوناسى جىندەرى ئەزموونى تاكەكەسى لە خۇيان بەنانونىشانى ژن يان پياوۋە، كە بواریكى بەھىز لە خۇناسىن لەمندايدا درووست دەكات، وە زياتر لە پىگەبىشتوۋاندا بە توندى لە بەرامبەر گۆرپىن خۇراگرە (لېپس ۲۰۰۰).

۳۲. Sex

۳۳. Male-Female

۳۴. Gender

۳۵. Masculinity/Femininity

۳۶. Sexual orientation

۳۷. American Psychological Association

۳۸. Bisexual

۳۹. Gender Identity

ھەندىك لە كەسان لەوانەيە خۇيان بە ناونىشانى تېكەلۇپك لە ژن و پياو، ھەم ژن ھەم پياو، نە ژن نە پياو يان دەرەوھە پەگەزىيە (پەگەزى سىيەم) پېناسە بکەن، ھىچ يەك لەو شوناسانە نەخۇشى نىن (كوئىن و ھاوکاران، ۲۰۱۲).

شوناسى پەگەزىيە^{۴۰}: ناونىشانىكە كە كەسەكان بە ھەستەكانيان، سەرنج و ھەئسوكەوتەكانى پەگەزى خۇيان دادەنپىن، درووستكراوھەكانى كۆمەلایەتى ئەو شوناسەيە ۋەرگىراو لە فەرھەنگ و مەودايەكە كە كەسەكە تېيدا ژيان دەكات، ئەو ناونىشانە دەتوانى بگۆردىت ۋە مانايەكى نوئ لە درىژايى كات بە خۇي بگرت. كەسەكان بە بى كارىگەرى ھۆكارەكانى تر ۋەكو ھەئسوكەوتى زايەندىان لەوانەيە خۇيان بە ھاوپەرگەزخواز، دووپەرگەزخواز، جبارپەرگەزخواز، يان بە بى خواستى پەگەزى^{۴۱}، بزنان (تابنوم، ۲۰۰۶).

رۆلى زايەندى^{۴۲}: باس لەو دەكات كە ئاستى پايەبەندى بە ھەئسوكەوت و نەركەكانى كە كەلتوور بۇ پياوان و ژنانى بە درووست زايوۋە (تابنوم، ۲۰۰۶). رۆلى زايەندى بە ھەئسوكەوتگەلېك ئامازە دەكات كە لە بواری كۆمەلایەتى گونجاو بۇ يەك پەگەز پېناسە كراو، تەواو روونە كە كەسەكان دەتوانن لە ھاوپەرگەزى كەلگەل ۋە پىئانكى كۆمەلگە و لە پەيوەندى كەلگەل پۇلەكانى زايەندى دەستھەلگرن، بە بى ئەوھى ھىچ جۇرە بەرپەرچدانە ۋە يەك درووست بېت كەلگەل شوناسى پەگەزى خۇي ئەزموون بىكات، بۇ نموونە پياويك دەتوانى بە ھەئسوكەوتى خۇي بىرۆكە قالىي كە لە بارەى توندوتىژى و سەختى پياوانە پەتكاتە ۋە بە بى ئەوھى كە گومان لە بابەتى پەگەز يان جىندەرى خۇي ھەبېت (لېپس، ۲۰۰۰). بە پىي ئەو ئامازەيە كەسەكان دەتوانن رۆلى زايەندى خۇيان ھەئبىزىن.

بەيانى جىندەرى^{۴۳}: شىۋەيەكە كە كەسەكان بە پاپىشتى ئەو پەگەزى خۇيان دەرەبېن، يەكېك لە بەربلاوترىن شىۋەكانى بەيانى جىندەرى شىۋەي پۇشىن و ئارايشتى رووخسارى كەسەكەيە. بەيانى جىندەرى كەسەكان لەوانەيە ھاوكات كەلگەل پەگەزى بايولۇژى كەسەكان بېت يان نەبېت. بەيانى پەگەزى ۋابەستەي كەلتوورە و بە درىژايى كات گۆرانى بەسەردا دېت، بۇ نموونە پۇشىنى شالوار لە سەردەمېك لە ئوروپا بەيانى جىندەرى پياوانە بە ئەژمار دەھات، ئىستاش بە نەرىت بە ئەژمار دېت. ژنىك بە جلوبەرگى سپورت و بى ئارايشت لە دەرەوھە بېنرېت، بەيانى جىندەرى جياوازي ھەيە كەلگەل ژنىك كە بىووس و دامەن دەپۇشىت و ئارايشتى بە رووخسارەوھەيە. بەيانى جىندەرى لەوانەيە ژنانە يان پياوانە يان بە بى پەگەز بېت، بەيانى جىندەرى تەنيا ئامازە بە بەشېك لە پوالتەكان و رووخسارى كەسەكان دەكات ۋە لەوانەيە پىچەوانەي پاستى شوناس يان خواستى دەررونيان نەبېت. بەيانى جىندەرى دەتوانى خۇئاگا يان نيۋە ئاگا بېت (ئەنجومەنى پزىشكانى دەررونى ئەمريك، ۲۰۱۶).

ناسازى جىندەرى^{۴۴}: ھەركات كۆمەلېك شىۋەي پوالتەي ھەئسوكەوتەكان، ئەتوار و جولانى لەش ۋە ھەئبىزاردنى كەسېك، جياوازه كەلگەل ئەو چاۋەپىنانەي كە كۆمەلگە بۇ پەگەزىكى تايەت بە ناونىشانى نەرىت دەناسىن. كەسەكە لە بواری جىندەرىيە ۋە بە ناساز بە ئەژمار دېت بۇ نموونە پياوانىك كە دەنگى نەم و نەرم ۋە جولەي ناسكانەيان ھەيە. ھەرۋەھا ژنانىك كە بە دەنگى گپ و دووپەرگە، ئىسكى گەرە يان بە بى ئەستورايى سىنگ، زۇرتەر لە بواری جىندەرىيە ۋە بە ناساز ئەژمار دېت. ناسازى جىندەرى ھەندىك كات لە سالانى منداليدا دياردەكەوئ، مندالانى كچ كە پىداگرى دەكەن كە بە پىۋە كارى بچكۆلە بکەن واتە مېز، يان مندالانى كور كە پىداگرى دەكەن بە پۇشىنى دامەن، ئەوا تووشى ناسازى بوون. سازى يان ناسازى جىندەرى بە پىچەوانەي بەيانى جىندەرى يان رۆلى جىندەرى، تارادەيەكى زۇر لە دەرەوھە ھەئبىزاردنى كەسەكەيە، لە كاتىكدا لەوانەيە كە كەسانى ھاوپەرگەزخواز يان ترانس جىندەر لەبواری جىندەرى ناساز بن يان نەبن، دەبېت سەرنج بىرېت كە ھەموو كەسانى ناساز بە ديارىكراوى ھاوپەرگەزخواز يان ترانس جىندەر نىن. ئەوھى كە پىويستە سپۇران بزنان ئەوھەيە كە يەكەم ناسازى جىندەرى بە خۇي تىكچوون يان نەخۇشى بە ئەژمار نايەت، دووھەم شت كەسانى ناساز جودا لە خواست و شوناسيان لەلايەن كۆمەلگە ۋە لە ژىر ئازار، گەمەپىكردن، ۋە ناونىشان پىداندىان (ئەنجومەنى دەرروناسانى ئەمريك، ۲۰۱۶).

۴۰. Sexual identity

۴۱. Asexual

۴۲. Sex–Role

۴۳. Gender expression

۴۴. Gender nonconformity

ترانس جىندەر (لە دەرەۋەي جىندەر): ئەو بابەتە لە ئىستادا بۇ ئامازە بە تەۋاۋى ئەو كەسانە بە كاردىي كە بە پووخسار پۇشاك، ھەلسوكەوت و باۋەپرى خۇيان، لەگەل كئيشەكانى بەربلاۋى جىندەرى و پەگەزى بەربەرەكانى دەكەن (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷). زۆرپىك لە كەسانى دەرەۋەي جىندەرى باۋەپرىان بە دووانەي ژنانە و پياوانە نىيە، ئەوان ناچار بە دواي نەشتەرگەرى گۆرپىنى پەگەز نىن. ترانس جىندەرەكان لە كۆمەنگەيەكى كە شىۋەي ژيانى ئازادانە، پۇشاكى دئخواز، بەيانى جىندەرى و پۇئى پەگەزى داخواريان ھەيە، بە باشى لەگەل بارودۇخ خۇيان دەگونجىنن وە حەزيان بە گۆرپىنى لەشى خۇيان نىيە (كوپرو و ھاوکاران، ۲۰۱۲). وشەي ترانس جىندەر ھەندى جار بە ھەئە بە جىي وشەي ترانس سىكشوال بە كاردىت.

ترانس سىكشوال (خواريارى گۆرپىنى پەگەز): كەسانىك كە بۇ ماۋەيەكى درىژ، پىداگرى دەكەن كە خواريارىن كە ژيانىك لە قايى پەگەزى بە رامبەر ئەزمون بەكەن، چونكە باۋەرمەندەن كە پەگەزى فيزيكىان لەگەل جىندەرىك كە لەگەل بىۋارى دەرۋونى خۇيان بە پەيوەندىدارى دەزانن، بە كتر ناگرنەۋە، ھەرچەند ھىچ جۆرە شاھىتەي بايۇلۇژىك (ھۆرمۆنى يان كپۆمۆزۇمى) لە لەشى ئەوان پەيدا نايىت. ئەوان پىيان خۇشە كە پەگەزى بە رامبەر بە دەست بىنن وە ھەر بە ھۆيە زۆرتەر لەبارى بە دواچوونى گۆرپانكارىن لە لەشى خۇياندا، ئەو گۆرپانكارىيە لەوانەيە بە شەكى وەكو (ھۆرمۆن تراپى) يان گشتەكى وەكو (فائۇپلاستى، ماستكتومى و ..) بىت (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷).

ئىنتەرسىكس / نىۋان پەگەزى / ھەرمافرۇدیت: كەسانى ئىنتەرسىكس تىكەلۇيەك لە ئەندامى زايەندى ژنانە و پياوانە وە يان لە بنەرەتدا ھىچيانىان نىيە. بە گشتى بە شىك لە و ئەندامانە شاردراروۋەن وە ئەوان تا كاتى پىگەيشتن وە تەنانتە دواي پىگەيشتن و ھەندىك جار تا كۇتايى ژيان بە ھەبوونى ئەندامى زايەندى تر، پىنازانن.

كەمىنە پەگەزىيەكان^{۴۵}: كۆمەئە كەسانىك كە شوناسى جىندەرى يان خواستى پەگەزى ئەوان جياۋازە لەگەل زۆرىنەي كۆمەنگە، لەو گروپوۋەدا جىي خۇيان دەكەنەۋە، وەكو ھاۋرەگەزخوۋازان، دوورپەگەزخوۋازان، ترانس جىندەرەكان، ترانس سىكشوالەكان، ھەموو پەگەزخوۋازەكان و بى پەگەزخوۋازان، بە دەرەپىنكى دىكە دەستەۋاژەي كەمىنەي پەگەزىيە، بۇ ناساندنى تەۋاۋى كەسانىك بە كاردىي كە بە ھۆي شوناس يان خواستى پەگەزىيەنەۋە خۇيان لە دەرەۋەي نەرىتەكانى بەردەستى جىندەرى كۆمەنگە (ژن يان پياۋى جيارەگەزخوۋاز) پۇلپىن دەكەن. وشەي ((كوپرى^{۴۶})) ھاۋكئيشەيەكى دىكەيە بۇ دەستەۋاژەي كەمىنە پەگەزىيەكان.

دژە ھاۋرەگەزخوۋازى (ھۆمۆفۇبىيا)^{۴۷}: دەستەۋاژەيەكە كە بە چاۋلپىكردنى نەرىنى و جياكارى سەبارەت بە ھاۋرەگەزخوۋازان لە نىۋان كەسانى جيارەگەزخوۋاز، ئامازە دەكات (ھەرك، ۲۰۰۴، ناگوشى و ھاۋكاران، ۲۰۰۸). دژە دوورپەگەزخوۋازى (باي فۇبىيا) وە دژە ترانسى (ترانس فۇبىيا) ھەرۋەھا بە رىزىبەندى بە چاۋلپىكردنى نەرىنى سەبارەت بە دوورپەگەزخوۋازان و ترانسەكان دەرەدەچن.

دژە ھاۋرەگەزخوۋازى ناۋەكى^{۴۸}: دەستەۋاژەيەكە كە بە چاۋلپىكردنى نەرىنى لە خۇي، كەسىكى ھاۋرەگەزخوۋاز سەبارەت بە ھاۋرەگەزخوۋازى ئامازە دەكات. ھەندى جار لە ژىر فشار و چاۋلپىكردنى نەرىنى كە لەلايەن كۆمەنگەي جيارەگەزخوۋاز تەۋەر بۇ كەسىكى ھاۋرەگەزخوۋاز دەسەپىنرى. ئەو بە شىۋەيەكى ناخۇئاگا پادەستى پىشداۋەرىيەكان دەبىت كە كۆمەنگە بە شىۋەيەكى بەردەۋام لەلايەن مېدىيا و باۋەرە گشتىيەكان سەبارەت بە ھاۋرەگەزخوۋازى دەرەدەكات. لە ئەنجامدا ئەو چاۋلپىكردنە نەرىنىيە چوارچىۋەي دەرەۋە باۋەرپى بە ناۋەكى دەكات. كەمىنە پەگەزىيەكان كە لەو گىرقتە پەنج دەبەن، لەوانەيە سەبارەت بە خواستى خۇيان زۆر دىرپۇنگ بن. ئەوان بە سەختى ھەست بە شەرم يان تاوان دەكەن. بە گۆپىرەي ئەو پىژە ھەستە نەفرەتتىيە كە ئەو كەسانە كە لەلايەن كۆمەنگەۋە ھەستى پىدەكەن، راستە: سەرسوپھىنەر نىيە كە زالبوون بەسەر دژە ھاۋرەگەزخوۋازى ناۋەكى يەكپىك لە سەختىن كارەكانە كە كەسانى ھاۋرەگەزخوۋاز دەبىت ئەنجامى بدەن. ئەركىك كە بە سەختى بە دەستدېت، لە ئامانجدا لە درىژايى كاتدا كەمبوونەۋەي متمانە بە خۇيى بۇ بەرھەم دەھىنئى. (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷).

۴۵. Gender nonconforming individuals

۴۶. Queer

۴۷. Homophobia

۴۸. internalized homophobia

۴۹. Ambivalent

د هر که وتن / ناشکراسازی^{۵۰}: د هر که وتن په کپک له گرنګترین ږووداوه کانی ژبانی که مینه په گه زبیه کان، وه ئاماژه به پړوسه یکه ده کات که که سه که خواستی په گه زی یان شوناسی په گه زی خوی بۇ که سانی گرنګ وه کو بنه ماله و دؤستان، هاوکاران، ږوون ده کاتوه. وه به و جوړه به شپک له هه بوونی خوی که هه رکات ناچار به شاردنه وه ی بووه، دهرده خات (گرفیت و هه بل، ۲۰۰۲).

جیاره گه زخواز^{۵۱}: ئاره زوو بۇ په گه زی به رامبه ر، هپتروسیک شوال، سترهیت^{۵۲}: به که سیک ده گوتړئ که بۇ په یوه ندی سؤزداری و زایه ندی سه باره ت به په گه زی به رامبه ر خولیا ی هه بیټ. به و مانایه که په گه زی به رامبه ر سهرنجی راده کیشن. که له هه موو کو مته لگه کاند ا ۸۰ – ۹۰ ریژه ی که سه کان، جیاره گه زخوازن (تابوم، ۲۰۰۶).

سیس جینده ر^{۵۳}: به که سانیک ده گوتړئ که شوناسی په گه زبیا ن له گه ل په گه زیک که پیوه ی له دایکبوون کو که، وه خویان له چوارچپوه ی پیناسه ی به رده سستی کو مته لگه ده بیننه وه، ژان و پیاوانیک که په گه زی بایولوژیان هاوکات له گه ل شوناسی په گه زبیه که پانه.

گوماندار^{۵۴}: هه ندیک له که سه کان هه نده برپړن که هیچ نونیشانیکیان سه باره ت به خویان به کار نه به ن تا به نه زموونی زایه ندی سؤزداری خویان زیاد بکن، نه و که سانه گوماندار ناوده برپړن. گوماندار که سپکه که گومان ده کات که نه گه ری هه یه هاو په گه زخواز یان دوو په گه زخواز بیټ به لام هیشتا له و باره یوه دئنا نییه (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷).

جینده ریسیم یان دووانه سازی جینده ری: باوه پیکه که جینده ر به دوانه ی ژن و پیاو ده به ستنیته وه، وه که سانیک که له نیوان یان له ده ره وه ی نه و دوانه ن، فرپیده دات یان به فراموشی ده سپړئ. جینده ریسیم هه ره ها پیی خوشه که له نیوان په گه ز و جینده ر په یوه ندییه کی هه میشه یی و گرنګ به پینته گورئ، به و مانایه که باس له وه ده کات که که سانیک له بواری بایولوژیکی ژن (XX) ده بیټ ژنانه^{۵۵} هه نسوکه وت بکن یان جلوه رگ بیوشن وه به پیچه وانه وه که سانیک که له بواری بایولوژیکی دروستکراوی کروموسومی (XY) یان هه یه نه و ده بیټ پیاوانه هه نسوکه وت بکن (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷). نه و باوه په هه نه یه، نه ما زور له جیهاندا جیگیر بووه. توانای تابه تی هه نسوکه وت یان کاراکته ری، جلوه رگی و ته نانه ت په ننگه کان و که لوپه لی یاریش بۇ په گه زی بایولوژیکی تابه ت خاوه ندری ده کهن. بۇ نمونه له سه ر نه و باوه په ژان هه موو به هه ست و سؤزدان و په پیاوان بیرسای و ئاوه زین، شین په نگی گونجاو بۇ مندالانی کوږ وه په مبه یی په نگی په یوه ندیدار به مندالانی کچه (باربارا و داکتر، ۲۰۰۷).

زوریک له تیورسازانی گه وره ی سه رده م، نه و بیروکه یه دووباره ئانگاری ده کهن که په کپک له به ناوبانگترینی نه وان ده توانین به جودیت باټر فه یله سووف و تیوره سازی په گه زبیه وه هه ره ها ساندا به م دهر وونسازی کو مته لایه تی ئاماژه بکه ین، به م باوه ره مهنده که دوانه ی ژنانه و پیاوانه به درپړایی میژوو وه له کاریگه ری دوویات بووه وه ی هه ندئ له چالاکي وه دانانی هه ندیک له روله تابه ته کان له لایه ن ژان وه هه ندیک رول له لایه ن پیاوان شکلی گرتووه. به و حائه ژنانی و پیاوانی ژنانه و پیاوانه دوو په هه ندی دژ و یه ک نه گره وه ن، که هه بوونی په کیان ناچار به په تکرده وه ی نه وه ی تر بیټ. جینده ر له سه ر یه ک راسته هیل راده وه سستی که سه ریکی پیاوانه و سه ره که ی دی ژنانه یه. که سه کان له وانه یه له هه ر جیگایه کی نه و راسته هیله دا رابوو ه ستن، وه نه و ناچار په یوه ندیدار به په گه زی بایولوژیکی نه وان نیه. نه و که سانه ی که وا له نیوانی نه و راسته هیله راده وه ستن ئاندرؤژینی^{۵۶} ناوده برپړن. ئاندرؤژینی واته که سیک به یه ک ریژه تابه تمه ندی و هه نسوکه وت گه لیک که له لایه ن کو مته لگه ی ژنانه یان پیاوانه به نه ژماردیت. به م باوه ره مهنده که سانی ئاندرؤژینی له بواری دهر وونی که سانیک تهن دروستتر و پیگه یشتووترن چونکه به ته وای به شه کانی وجودیان ماوه ی پیگه یشتنیان داوه. نه و هه ره ها باس ده کات که له وانه یه که سیک خوی له بنه رته دا بیپه گه ز

۵۰. Coming out

۵۱. Heterosexual

۵۲. Straight

۵۳. Cisgender

۵۴. Uncertain or questioning

۵۵. Feminine
واژه برای نیز آندروژینی یا آندروژینی دارد وجود گوناگونی نظرات واژه این نگارش مورد در Androgyny^{۵۶} بگردد م قرار استفاده مورد Feminine . ۵۵

بىزنىڭ ۋە لەسەر ۋە راستەھېئە پەلە بەندى نەكات، ۋە واتە بەمى زانا، ۋە كۆمە ۋە كەسانەش بە كەسانى جىندەرى بىجىاۋازى^{۵۷} پىناسە دەكات. لە راستىدا ۋە ۋە بەم باسى لەسەر دەكات خاڭىكى زۆر سادەيە كە لە بىر كراۋە، بەم دەئىت كە ئىۋە چ پەنگىك بپۇشن چ مۇدېل قزىك ھەلېزىرن، چ پىشەبەك ھەلېزىرن، يان بە چ كەسانىك خۇشەۋىستى بىەخشن، پەيۋەندىەكى مەنتىقى ۋە راستەخۇى لەگەل ۋە نەدامەكانى پەگەزىيە (جىنىتال)ى ئىۋە نىيە (بەم، ۱۹۹۵).

جىارەگەزخواز تەۋەرى^{۵۸} : سىستېمىكى باۋەر مەندە كە بەپىي ۋە ۋان تەنھا مەيل ۋە ھەزى نىۋانى ژنىك ۋە پىاۋىك جىگى قىۋىكردنە. ۋە بىرۋەكەيە ھەر جۆرە پەيۋەندىيەك ھەلېسوكەوت يان ژىيانىك لە دەرۋەي ۋە ۋانە بىت دەسپىتەۋە يان ھاشاى لىدەكەرىت. ۋە بىرۋەكەيە ھەرۋە ھە دەبىتە ھۆى بەخىنى پىدراۋ بۇ كەسانى جىارەگەزخواز ۋە كەسانىك كە لە دەرۋەي ۋە نەرىتەن لە ۋە پىدراۋانە بىبەش دەبن. ساختارى جىارەگەزخواز تەۋەرى ھەلېسوكەوتى دەمارگىرى كەسى ۋە پىكخراۋى (لە توندوتىزى ئاشكرا بگرە تا دەمارگىرى زىرەكانە ۋە بىبەشكارى) بۇ نمونە ۋە باۋەرە كە ھاسەرەكانى ھاورپەگەزخواز ناتوان يان نايىت بە سەرىرشتى مندال لەئەستۇ بگرن باۋەرپىكى جىارەگەزخواز تەۋەرىيە. چۈنكە ۋە جۆرە بىرۋەكەيە كە پىاۋىك ۋە ژنىك باشتەر لە دوو پىاۋ (يان دوو ژن) دەتوانن لە مندائىك ئاگادارى بگەن، بە ۋە ھالە سەرىرشتى كەردنى داىك ۋە بابانە پەيۋەندىيەكى لەگەل پەگەزى بايۋلۇزىكى كەسەكان نىيە. ۋە ۋە ۋانەي لە لىكۋىنەكانەۋە دەرەكتەۋون باس لەۋە دەكەن كە ھاورپەگەزخواز دەتوانن بە ھەمان ئەندازەي جىارەگەزخواز سەرىرشتىكى باش بن (ھىرت ۋە دىرايس، ۲۰۰۴، كلارك، ۲۰۰۱).

لە ۋەلەتەكى ئىمەدا، چوارچىۋەكانى ھەندىك لە پىكخراۋەكان ۋە ئىدارە دەۋلەتتەيەكان يان كەرتى تايبەتى، لە بوارى بەكارھىنەنى كەسانىكى سەلت بوونى ھەيە دەتوانىن بە نمونەيەك لە جىارەگەزخواز تەۋەرى سىستېماتىك بە ئەژمار بىنىن. كە بەھۆى ۋە ھاسەرگىرى بۇ كەسەكە سوۋدىك دروست دەكات كە كەسانىك كە بە ھەر ھۆبەك ھاسەرگىرىيان نەكردۋە لەۋان بىبەش بن. ھەرۋە ھەلېسوكەوتى ھاورپەگەزخواز لەۋانەيە لە شوپىنى كار يان خويىندن يان لەنىۋ خزم ۋە كەس ۋە برادەرەكانى بچىتە ژىر پىسارەۋە كە بۇچى خۇشەۋىستى كورى نىيە، يان لەلايەن بنەمائەكەيەۋە سەرزەشت بگرى كە بۇچى بە ئەندازەيەكى پىۋىست لە پەيۋەندى بە پىاۋانەۋە <ژنانە> ھەلېسوكەوت ناكات تا داخواز پەيدا بكات. ۋە ۋە نمونەيەك لە فشارىكە كە كەمىنە پەگەزىيەكان بەھۆى ژىان لەگەل كۆمەلگەي جىارەگەزخواز تەۋەر (كە بەھەلە تەۋاۋى كەسەكان بە جىارەگەزخواز بە ئەژمار دىنىت) دەسەپىنىت.

دەلپراۋكىيە كەمىنە : كەسانىك كە پەيۋەندىدارن لەگەل كەمىنە پەگەزىيەكان لەژىر بارى ھەناسە ساردىيەكى زۆرتر لە بەرامبەر ناپەرەتتەيە دەروونىەكان پادەگىرېن، نە بەھۆى ھەر جۆرە كەمىيەكى دەروونى لەۋان، بەلكو بە ناۋىشانى ئەزموونى پەيۋەندىدار كەردنى بە گروۋپىك جىكەوتتەۋە. ۋە جىكەوتتەۋە دەتوانن بە ناۋىشانى دروستكاراۋىكى دەلپراۋكىيە ھەستىپەنەكاراۋ لە ژىانى ۋە كەسە كارىگەرى ھەبىت، كە بەۋە دەلپراۋكىيە كەمىنەيە دەگوتىر. دەلپراۋكىيە كەمىنە ئامازە بە پىۋسەي فشارھىنەنىك دەكات كە كەسەكان لە بارودۇخى بە گۇشەكاراۋى كۆمەلگەدان، چۈنكە ئەۋان پىۋىستىيان بە ھەلېكەرن لەگەل چوارچىۋەيەكى نامىرەبانى كۆمەلەيەتى ھەيە. بۇ كەمىنەيەكى پەگەزىيە ۋە دەلپراۋكىيە لەگەل ژىان لە چوارچىۋەيەكى جىارەگەزخواز تەۋەرى دەبىت، فشارەكانى ۋە كە دەستەۋاژەي تۋانچ لىدان، جىۋە پەگەزىيەكان، بەسەرھاتە پىكەنەن ئامىزەكان، كىشەكانى دژە ھاورپەگەزخوازى (كە زۇرجار بە شىۋەيەكى گىشتى ئاراستە بۇ ۋە كەسانە بەيان ناكىر)، جىاكارى ۋە تۋانچ بە ھۆى جۆرى پۇشىن جىاۋازىيە پوخسارىيەكان، ۋە ناسازى جىندەرى شارەندەۋى خولياكانى پەگەزىيە خۇيان لەھەۋىدان لەگەل بەرەنگارىۋونەۋە لەگەل داغەكانى كۆمەلەيەتى. يان ترس لەلايەن بنەمائە ۋە دۇستان نمونەيەكن لە بىكەي دەلپراۋكىيە كەمىنە، كە دەبىتە ھۆى ۋە ۋە كەسەكان چوارچىۋەي دەروۋوبەريان بە دژەدۇستايەتى ۋە دژايەتى تىبگەن (ماھيار، ۱۹۹۵ ۋە ۲۰۰۳).

۵۷. Undifferentiated

۵۸. Heterosexism

له ولاتى ئىمە ھەبوونى ھەندېك له ياساكانى رەگەزتەوەر، بۇ نموونە ياساى پەيوەندىدار بە پۆشىنى ژنان و حىجاب جياكارى بابەتەكانى پەرورەدەيى بە ژنانە و پياوانە، جياكارى شوپنەكانى وەرزشى، وە شوپنەكانى كات بەسەرىردنى ژنانە و پياوانە يان ياساى پەيوەندىدار لەگەل ھاوسەرگىرى، ميرات و ئەوانى تر. بۇ كەسانىك بە شوناسى جىندەرى جۇراوجۇر دەتوانىت سەرچاوەى دلەراوكى بە ئەژمار بىت.

سه چاوه کانی ئینگلیزی:

- American psychological association (۲۰۱۵). Guidelines for psychological practice with transgender and gender nonconforming people. Retrieved from:
<https://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf>
- American Psychological Association. ۲۰۱۱(). Guideline for psychotherapy with Lesbian, gay and bisexual clients. Retrieved from:
<http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/guidelines.aspx>
- American Psychological Association, Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation. (۲۰۰۹). Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation. Retrieved from: <http://www.apa.org/pi/lgbt/publications/therapeutic-resp.html>
- APA official action (۲۰۰۰). Position Statement on Therapies Focused on Attempts to Change Sexual Orientation (Reparative or Conversion Therapies). Retrieved from: <https://www.psychiatry.org/...apa/.../position-۲۰۰۰-therapies-change-sexual-orientation>
- Byne W, Bradley SJ, Coleman E, Eyler AE, Green R, Menvielle EJ, Meyer-Bahlburg HF, Pleak RR, Tompkins DA (۲۰۱۲). Report of the American Psychiatric Association Task Force on Treatment of Gender Identity Disorder. *Archive of sex behaviour*. ۴۱(۸):۷۵۹-۷۹۶.
- Blanchard R, Clemmensen LH, Steiner BW. (۱۹۸۷). Heterosexual and homosexual gender dysphoria. *Archive of sex research*. ۱۶(۲):۱۳۹-۵۲.
- Barbara, A.M & Doctor, F. (۲۰۰۷). Asking the right question. Talking with clients about sexual orientation and gender identity in mental health, counselling & addiction setting. Centre for Addiction and Mental Health. Canada.
- Bem, S. L. (۱۹۹۵). Dismantling gender polarization and compulsory heterosexuality: Should we turn the volume down or up? *Journal of Sex Research*, ۳۲, ۳۲۹-۳۳۴.
- Carr, C. L. (۲۰۰۵). Tomboyism or Lesbianism? Beyond Sex/Gender/Sexual Conflation. *Sex Roles*, Vol. ۵۳, No. ۱/۲, pp: ۱۱۹-۱۳۱.
- Clarke, V. (۲۰۰۱). What about the children? Arguments against lesbian and gay parenting. *Women's Studies International Forum*, ۲۴ (۵). pp. ۵۵۵-۵۷۰. ISSN ۰۲۷۷-۵۳۹۵ Available from: <http://eprints.uwe.ac.uk/۲۱۱۷۷>
- Coleman, E. (۱۹۸۷). Assessment of sexual orientation. Boca Raton, FL: Haworth.
- Coleman, E. (۱۹۹۰). Toward a synthetic understanding of sexual orientation. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders, & J. M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. ۲۶۷-۲۷۶). New York: Oxford University Press.
- Coleman, E., Bockting, W., Botzer, M., Cohen-Kettenis, P., DeCuypere, G., Feldman, J. Zucker, K. (۲۰۱۲). Standards of care for the health of transsexual, transgender, and gender nonconforming people, ۷th version. *International Journal of Transgenderism*, ۱۳, ۱۶۵-۲۳۲. <http://dx.doi.org/10.1080/15581۲۲۷.۲۰۱۲.۷۰۰۸۷۳>
- Drescher, J. (۱۹۹۸). *Psychoanalytic therapy and the gay man*. Hillsdale, NJ: Analytic Press.
- Drescher, J. (۲۰۰۲). Causes and becauses: On etiological theories of homosexuality. *The Annual of Psychoanalysis*, ۳۰, ۵۷-۶۸.
- Drescher, J & Zucker, K. J. (۲۰۰۶). *Ex-Gay Research: Analysing the Spitzer Study and Its Relation to Science, Religion, Politics, and Culture*. New York: Routledge.
- Drescher, J. & Merlino, J.P., eds. (۲۰۰۷). *American Psychiatry and Homosexuality: An Oral History*. Harrington Park Press.
- Drescher J. (۲۰۱۰). Queer diagnoses: parallels and contrasts in the history of homosexuality, gender variance, and the diagnostic and statistical manual. *Arch Sex Behav*. ۳۹(۲):۴۲۷-۶۰. <http://dx.doi.org/10.1007/s10508-009-9۵۳۱-۵p>
- Fredriksen-Goldsen, K. I., Cook-Daniels, L., Kim, H. J., Erosheva, E. A, Emet, C. A., Hoy-Ellis, C. P., Muraco, A. (۲۰۱۴). Physical and mental health of transgender older adults: An at-risk and underserved population. *The Gerontologist*, ۵۴, ۴۸۸-۵۰۰
- Fergusson, D.M; Horwood, L.J Ridder, E.M; Beautrais, A. L. (۲۰۰۵). Sexual orientation and mental health in a birth cohort of young adults. *Psychological*

Medicine, ۳۵, ۹۷۱-۹۸۱.

Gonsiorek, J. C. (۱۹۸۲). The use of diagnostic concepts in working with gay and lesbian populations. *Journal of Homosexuality*, ۷(۲-۳), ۹-۲۰.

Eds.), *Psychology of Women: Clinical training, practice, and research*. In B. Greene & G. Herek Greene, B. (۱۹۹۴). *Lesbian and gay sexual orientations: Implications for research and clinical practice*. Thousand Oaks, CA: Sage. pp. ۱-۲۴.

Griffith, K.H.; Hebl, M.R. (۲۰۰۲). The Disclosure Dilemma for Gay Men and Lesbians coming out at Work. *Journal of Applied Psychology*. Volume ۸۷, Issue ۶, P: ۱۱۹۱-۱۱۹۹

Grant, J. M., Mottet, L. A., Tanis, J., Harrison, J., Herman, J. L., & Kiesling, M. (۲۰۱۱). Injustice at every turn: A report of the national transgender discrimination survey. Washington, DC: National Center for Transgender Equality & National Gay and Lesbian Task Force. Retrieved from: http://endtransdiscrimination.org/PDFs/NTDS_Report.pdf

Hooker E. (۱۹۹۳). Reflections of a ۴۰-year exploration. A scientific view on homosexuality. *The American Psychologist*. ۴۸(۴):۴۵۰-۳. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.48.4.450>

Herdt, G; de Vries, B. (Eds). (۲۰۰۴). *Gay and Lesbian Aging. Research & future directions*. Springer Publishing Company, Inc. New York.

Higgins, D.J. (۲۰۰۲). Gay Men from Heterosexual Marriages, *Journal of Homosexuality*, ۴۲:۴, ۱۳.

Haldeman, D.C. (۲۰۰۲). Gay Rights, Patient Rights: The Implications of Sexual Orientation Conversion Therapy. *Professional Psychology: Research and Practice*. Vol. ۳۳, No. ۳, ۲۶۰-۲۶۴.

Haas, A.P & Rodgers, P.L.; Herman, J.L. (۲۰۱۴). Findings of the national transgender discriminatory survey. American foundation for suicide prevention.

Herek, G.M. (۲۰۰۴). Beyond Homophobia: Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy*. Volume ۱, Issue ۲, pp ۶-۲۴.

Kuper, L. E., Nussbaum, R., & Mustanski, B. (۲۰۱۲). Exploring the diversity of gender and sexual orientation identities in an online sample of transgender individuals. *Journal of Sex Research*, ۴۹, ۲۴۴-۲۵۴. <http://dx.doi.org/10.1080/00224499.2011.619654>

Klein, F. (۱۹۹۰). The need to view sexual orientation as a multivariable dynamic process: A theoretical perspective. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders, & J.

M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. ۲۷۷-۲۸۲). New York: Oxford University Press.

Kinsey, A. C.; Pomeroy, W. B.; Martin, C. E. (۱۹۴۸). *Sexual Behaviour in the Human Male*. Philadelphia and London: W. B. Saunders Company.

Kinsey, A. C.; Pomeroy, W. B.; Martin, C. E. & Gebhard, P. H. (۱۹۵۳). *Sexual Behaviour in the Human Female*. Philadelphia and London: W. B. Saunders Company.

Lips, H.M. (۲۰۰۰). *Sex and Gender. An introduction*. Fourth edition. Mayfield publishing company.

Lewes, K. (۱۹۸۸). *The Psychoanalytic Theory of Male Homosexuality*, New York: Simon & Schuster.

Meyer, I.H. (۱۹۹۵). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behaviour*, ۳۶, pp: ۵۶-۳۸.

Meyer, I.H. (۲۰۰۳). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, ۱۲۹, ۶۹۷-۷۷۴. doi:10.1037/0033-2909.129.6.774

Nagoshi, G.L; Adams, K. A; Terrell, H,k; Hill, E.D; Brzuzy, S; Nagoshi, C.T. (۲۰۰۸). Gender Differences in Correlates of Homophobia and Transphobia.

Sex Roles ۵۹, pp: ۵۲۱-۵۳۱

Ochs, R. ۱۹۹۶. Biphobia: It goes more than two ways. In B. A. Firestein (Ed.), *Bisexuality:*

The psychology and politics of an invisible minority (pp. ۲۱۷-۲۳۹). Thousand Oaks, CA: Sage Publication

- Ritter, K.Y & Terndrup, A.I.(۲۰۰۲). Handbook of affirmative psychotherapy with lesbians and gay men. New York. Guilford Publications.
- Rahman, Q. Wilson, G.D. (۲۰۰۳). Born gay? The psychobiology of human sexual orientation. Review. Personality and Individual Differences ۳۴.pp:۱۳۳۷-۱۳۸۲.
- Storms, M. D. (۱۹۸۰). Theories of sexual orientation. Journal of Personality and Social Psychology, ۳۸, pp:۷۸۳-۷۹۲.
- Savin-williams, R. C.۲۰۰۵(.). The New Gay Teenager. Harvard university press.
- Shively, M. G., and DeCecco, J. P. (۱۹۷۷). Components of sexual identity. Journal of Homosexuality, ۳.pp:۴۱-۴۸.
- Shidlo, A., & Schroeder, M. (۲۰۰۲). Changing sexual orientation: A consumer's report. Professional Psychology: Research and Practice, ۳۳, pp:۲۴۹-۲۵۹.
- Shroeder, M., & Shidlo, A. (۲۰۰۱). Ethical issues in sexual orientation conversion therapies: An empirical study of consumers. Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy, ۵(۳/۴), ۱۳۱-۱۶۶.
- Tannenbaum, I.J.۲۰۰۶(.). The Impact of Social context on the conceptualization of sexual orientation: A construct validity investigation. Dissertation for the Degree Doctor of Philosophy in the Graduate School of The Ohio State University.
- The World Professional Association for Transgender Health(۲۰۱۱)). Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People. ۷th Version. Retrieved from: www.wpath.org
- Yoshino, K. (۲۰۰۶). Covering: The Hidden Assault on American Civil Rights. New York. Random House.
- Zucker, K. J., & Cohen-Kettenis, P. T. (۲۰۰۸). Gender identity disorder in children and adolescents. In D.L. Rowland & L. Incrocci (Eds.), Handbook of sexual and gender identity disorders (pp. ۳۷۶-۴۲۲). Hoboken, NJ: John Wiley and Sons.
- Professional disorder: Recommendations for the Standards of Care of the World Zucker, K. J., & Lawrence, A. A. (۲۰۰۹). Epidemiology of gender identity disorder. International Journal Transgender for Association ۱۸-۱۹, ۱۱.

سه چاوهي ئونلاين

<https://WWW.YOGYAKARTA.PRINCIPLES.ORG> and

<https://www.psychiatry.org/patients-families/gender-dysphoria/what-is-gender-dysphoria>

<https://www.theguardian.com/world/2012/may/19/psychiatrist-admits-gay-cure-study-flawed>

<https://truthwinsout.org/news/2012/04/24542/>

<http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/glossary/en/>

<https://www.psychologytoday.com/blog/hide-and-seek/201509/when-homosexuality-stopped-being-mental-disorder>

Gooya News: <http://news.gooya.com/2017/03/post-2077.php>

<https://www.counseling.org/news/updates/2013/01/16/ethical-issues-related-to-conversion-or-reparative-therapy>

سه چاوه‌ی فارسی

ات یکنسون، ر.ل؛ ات یکنسون، ر.س؛ اسمیت، ا.ا؛ بم، د.ج؛ هوکسما، س.ن. (۱۳۸۳)

زمینه روانشناسی. ترجمه براهنی. و دیگران. جلد اول، تهران، نشر رشد.

صابری، سید مهدی؛ مصطفوی، سعیده سادات و دلاوری، مریم، (۱۳۸۹). بررسی مقایسه ای روند ارجاع متقاضیان عمل تغییر جنسیت به کمیسیون پزشکی قانونی تهران با توجه به استانداردهای بین المللی. مجله پزشکی قانونی ژماره ۵۹. صفحات ۲۰۵-۲۱۴.

کهن زاد، شهریار (۱۳۸۹). برزخ تن: خاطرات یک جراح از بیماران دوجنسی. تهران. نشر کتاب سرا. مفاهیم بنیادی و مباحث تخصصی در مشاوره. ترجمه سیمین حسینیان. تهران: چاپ بیست و دوم نشر کمال تربیت.

Guideline for Medical Professionals on Providing Counselling to LGBT Individuals

Compiled by a group of psychologists, therapists and experts in the field of gender which benefited from the input of some members of the transsexual and transgender community in Iran

March ۲۰۱۸

Contact:

Raahnama.farsi@gmail.com

راهنمای مشاوره به اقلیت های جنسی ویژه روان پزشکان، روانشناسان و مشاوران

این راهنما توسط گروهی از روانشناسان، مشاوران و متخصصان حوزه جنسیت با همکاری برخی از اعضای جامعه ترنس سکشوال و ترنسجندر در ایران تهیه شده است
نوروز ۱۳۹۷

تماس با ما:

Raahnama.farsi@gmail.com